

פרשה שלישית: הכניסה

מסע־היאור

„מהירות הבזק” היה שם הספינה שירדו בה הישמעאלים עם בהמתם ממקום המעגן על־פני הכבש, לאחר שהצטיידו באוהלי התגרים הנטויים כאן וקנו צידה לתשעת ימי מסעם. זה היה השם שנכתב על ירכתי החרטום שצורתו ראש אווז — שם שהומצא ממקור ההתרברבות המיוחדת לארץ־מצרים, שכן היתה זו המגושמת בכל סירות־המשא המצויות במעגנה של מופ, ארבה כרסתנית שנבנתה כך למען הרחב את מקום־המטען, עם מעקה־עץ לסיפונה ותא אחד עשוי יריעת־אוהל מקומרת ופתוחה לפנים, ועם משוט־הגה אחד, כבד מאוד המחובר אל מיט זקוף בירכתיים.

שם בעלי־הסירה היה תחות־נופר, שאיש הצפון היה, עם עגילים באוזניו ושיער לבן בראשו ובחוזהו; הזקן התודע אליו במלון והסכים עמו על מחיר־נסיעה מועט. ספינתו של תחות־נופר טענה עצי־בניין, צרורות של בון־המלך ובד פשוט, גומא, שלחי־בקר, חבלי ספינה, עשרים שקים מלאים עדשים ושלושים חביות דגים מיובשים. לבד אלה נשאה „מהירות הבזק” על סיפונה את פסל־צלמו של אזרח עשיר מנוא, שהיה עומד בראש החרטים צרור בבדי־עץ ויריעות שק. הוא נועד ל„ביתו הטוב”, משמע: לקברו של המזמין במערב היאור, שם יוקם ויעמוד כיוצא מתוך הקיר העשוי כעין־דלת, ויתבונן אל קנייני־הנצח של הטמון ואל תיאורי אורחות חיי הרגילים שצויירו על־גבי הקירות. העיניים שבהן עתיד הוא להביט לא היו עדיין קבועות בארובותיהן, וגם הפסל עצמו לא היה עוד צבוע בצבעי החיים וחסר היה אף המקל שיהיה תחוב באגרוף ליד כנף פני־סינורו הנטויה לקדים. אבל בעל דמותו ראה חשיבות מיוחדת בכך, שכפל־פיתתו ורגליו העבות ייעשו לעיני פתח, בידי אמניו, ולוא גם בצורה בלתי־מושלמת; השיכלול יוכל להיעשות אחר־כך באחד מבתי־האומן שבעיר־המתים של נוא עצמה.

סמוך לשעת־הצהריים התירו הספנים את אונייתם מעל היתד והעלו את המפרש החום, המטולא, שהתמלא מיד רוחות המנשבות בכל עזון מפאת צפון. איש־ההגה שיושב היה על אלכסון־המקור האחורי של הספינה, התחיל להניע את המשוט באמצעות מסוט־המנוף התלוי שם, ואיש אחר בדק מעל ראש־האווז הקדמי את זרם המיים במוט. בעוד שבעל־הספינה תחות־נופר ביקש להטות אליו את לב האלים למען יצליח בדרכו, ולכן העלה באש לפני תאו

מעט מן השרף שנתנו לו הישמעאלים במחיר המסע; וכך הפליגה הסירה הנושאת את יוסף, מתרוממת מלפנים ומאחור כדמות קשת וחותרת את המיים רק באמצעות קוערה, ויצאה אל תוך הזרם, ובאותה שעה ישב הזקן יחד עם בני חבורתו על סווארי העצים שמאחורי התא ופתח בדברי עיון על־דבר חוכמת החיים, שבהם שקולים כמעט תמיד היתרונות והחסרונות עד שמבטלים הם זה את זה כך, שהשלימות הבינונית מופיעה בסגולת הטוב־שאינר־מופלג והרע־שאינר־מופלג. וכן נוסעים הם עתה במעלה הנהר, נגד הזרם, ולעומת־זאת יוצאת הרוח מצפון, כשם שנוהגת היא כמעט תמיד, ודוחפת את המפרש בכוח מסייע, כך, שהמעצור והדחף משלימים זה את זה ומתאחדים בהתקדמות טובת־מידה, והיפוכו בשעת הנסיעה עם מורד הנהר למטה, נסיעה שהיא אמנם עליוזה כשהיא לעצמה, הואיל והספינה נישאת על־פני הזרם: אלא שתנועה כזו עלולה להתפרע על נקלה ואז תיטוב הספינה סחור־סחור, ורק בעמל רב שבמלאכת המשוט וההגה אפשר למנוע אסון ופגע במסע אשר כזה. כך נסכרים תמיד יתרונות החיים על־ידי מגרעותיהם והמגרעות יוכרעו על־ידי יתרונות, עד שתהיה התוצאה, אם נבדוק אותה בעיון החשבון המופשט, אין ואפס, אולם מן הבחינה המעשית הרי זוהי חוכמת האיזון והשלימות הבינונית, אשר לעומתה אין מקום, לא לצהלה ולא לקללה, אלא רק לשביעת־רצון בלבד. כי מידת השלימות אינה עשויה ציבורי־יתרונות חד־צדדיים, העלולים לגרום לכך שמאידך־גיסא יהיו החיים בלתי אפשריים מחמת גורל שכולו חסרונות. אלא מהי השלימות? הוזה אומר, ביטולם ההדדי של היתרון והחיסרון והפיכתם לאין, אשר שמו נקרא שביעת־רצון.

כה דיבר הזקן באצבע מורמת ובראש מלוכסן, ובני חבורתו האזינו אליו בתמיהה, אף החליפו ביניהם בה־בשעה מבטים נכלמים־סוררים, כאורח אנשים פשוטים שמציעים להם דבר מעולה יותר, והם נוח היה להם לבלי לשמוע כלל. אבל גם יוסף לא שקד להקשיב כהלכה אל סברותיו של הזקן, הואיל ושש לבו על הניסיון החדש שבמסע על־פני המיים, על הרוח הרעננה, על נועם שיקשוקם של הגלים המתנפצים אל החרטום, על החלקתה המתנדנדת־ברוך של הספינה על גב היאור הנרחב שזרמו התקפץ כלפיהם בשביבים מבריקים, כשם שקפצה פעם הארץ לקראת אליעזר במסעו. בלי הרף התחלפו תמונות החוף העליונות, הפוריות, הקדושות. אולמי־עמודים מרובים הופיעו בגדות, לעיתים נלוו על הנוסעים חורשות תמרים, ולא מעטות היו המסילות הסלולות באבן בידי אדם, שהוליכו אל היכלי הערים, כפרים עברו על פניהם ובהם שובכים גבוהים, אדמת ירק פוריה ושוב תפארת עירונית עם שפודי־שמש בורקים בזהבם, שצרים מדוגלים וזוגות בני־ענק, ידיהם מונחות על ברכיהם, יושבים על החוף ונשקפים, מאובנים ונשגבים, אל עבר פני היאור והשדות עד המדבר. לעיתים היה כל זה קרוב מאד ושוב נסוג והתרחק — כלומר, בשעה שנוסעים היו באמצע הנהר שמימי התרחבו לפעמים עד שנראו כאגמים, או כשמהלכים היו בפיתולים, שמאחוריהם הופיעו ונעלמו חליפות תמונות חדשות. אולם, מה־

משעשעים היו גם חיי נתיב־המיים הקדוש עצמו, חיי דרך־המסעות הגדול של ארץ מצרים, מה רבות בו האוניות שהרוח מתפתח את מפרשיהן, מהם גסי־מארג ומהם עדינים ויקרים — וכמה משוטים נדחקו כנגד שטף מימיו! מלא קולות אדם היה האוויר הצלול־לשמע על־פני המיים, מלא ברכות אוֹחֲזֵי־משוט ובדיחותיהם וקריאות־אזהרה של אוֹחֲזֵי־המוט בחרטום, להזהיר מפני נחשולים ושרטונים, והדרכות המלחים היושבים על גגות התאים לאוֹחֲזֵי המשוט וההגה. ארבות כגון זו של תחֹת־נופר הפליגו בהמונים, אבל גם סירות עדינות ודקות גזרה שטח, השיגו את „מהירות הבנוק” או באו לקראתו: כחולות בגזן, בעלות תורן נמוך ומפרש רחב ומבהיק ככנפי יונה, המתנפח בתנופה של חץ, סירות שחרטומן מחוטב בצורת לוטוס ועל סיפונן בנויים ביתנים נאים במקום סוכות התאים. ונראו גם סירות־מקדש עם מפרשי ארגמן ותמונות גדולות מציירות על ירכתיהן; ואוניות־מסע מפוארות למהדרים מן המהדרים, אוניות שועי־הארץ עם שנים־עשר אוֹחֲזֵי משוט בכל צד; על סיפונן התרוממו בתי־חשק עם שערי־עמודים שנשארו על גגותיהם את צרורותיו ומרכבתו של האדון, ובין מחיצות־שטיחיהם המהודרות ישב המיוחס, ידיו בחיקו, משל כמאונן בעתרת חינו ועושרו, בל יסב עינו ימינה או שמאלה. גם הלוויית־מת באה לקראתם, שלוש ספינות זו אחר זו, מחוברות בעבות, ובאחרונה, שהיתה סירה לבנה בלי מפרש ומשוט, שכב אוסיר הססגוני על מיטה שרגל־לביא כרעיה, בקרב סופדים בקול־נהי, וראשו מופנה לקדים.

כן, רבים היו המראות שנקרו להם, בגדות היאור ובמימיו, ובעיני יוסף המכור, שהפליג בפעם הראשונה בחייו על־פני המיים, ואף־כי בדרך כזאת, היו הימים כגון שעות אחדות. עדימה עתיד אורח־מסע כעין זה ליהפך לו למנהג, ועדימה עתיד דווקא קטע־דרך זה בין בית־אמון ובין מוף עטורת־הקברים להיות לו למנהג! כאותם שועים אנשי־מעלה באוהלי־מרבדיהם, כן בדיוק עתיד הוא עצמו לשבת שם, כמשפט, באותו חוסר־תנועה של הדרת־כבוד, שיוכרח ללמוד גיבוניה הואיל וכך חפץ העם לראות את האלים ואת הגדולים. כי כה ישכיל להתנהג בחוכמה וכה יוכיח את תבונת אורחותיו בעמידתו לפני האל, עד שיהיה זוכה להיות היושב ראשונה במערב, וכן יישב כאן, בלי להביט ימינה או שמאלה. כל זה היה צפוי לו. אך לפי שעה מביט הוא ימינה ושמאלה כל־כמה שיכול, כדי לקלוט את מראות הארץ ואת חיי הארץ ברוחו ובשכלו, זהיר תמיד, לבל תצא סקרנותו לתרבות רעה של בילבול ומהומת־לב מכשילה, אלא תשמור על גדרה ועל חדותה, ליתן כבוד לאבותיו.

כך עברו ערב ובוקר והיו לימים, ההולכים ומתרבים. מוף נשארה מאחוריהם כגון היום בו פרשו שם מפרשיהם. בשעה ששקעה השמש והמדבר הרחוק עטה גון סגול והרקיע הערבי שמשמאלם שיקף בעדנה את בת־נוגהו התפווזה, המשופעת, של מדבר לוב שמימינם, עגנו במקום הימצאם, ושם לנו, על־מנת שימישכו דרכם בבוקר. הרוח היתה כמעט תמיד נוחה למסעם, מלבד בימים

שבהם שקט משה. אז הוכרחו לאחוז במשוט, ובכך עזרו גם אוסרסיף המוצע למכירה וצעירי הישמעאלים, כי הסירה לא היתה רבת-ספנים, ועל-כן נחשלים היו בדרכם, והדבר הציק מאוד לתחות-נופר בגלל מצבת-הפסל שהיה עליו להמציאה בתאריך קבוע ומדוייק. אולם האיחור לא היה רב ביותר, הואיל ובימים אחרים התמלאו המפרשים פי-כמה-וכמה, ובכן שקולים היו היתרון והחיסרון, לשביעת רצונו של הקברניט; וביום התשיעי בהיות הערב, ראו את הרמות המשוונות המצטיירות במרחק, שקופות חניניות להפליא בגונן הענבי כגון גביש-העפרן האדום, אף-על-פי שהן היו, כנודע לכול, שממות-צלמות ארוזות כשאר הרי מצרים. בעל-הספינה וכן הזקן הכירו בהן מיד את הרי אמון, דהיינו, רמות נוא; ולאחר שקמו משנתם ומתחו מפרשיהם ועוד גם אחזו במשוטים מחמת קוצר-רוחם, אז הופיע מחזו חפצם, אז התנוצץ לעיניהם כברקים של זהב והגיה בעדינות, בצבעי הקשת-שבענו, והם נכנסו אל עיר פרעה, הנודעת לתהילה עד אפסי ארץ, בהיותם עוד על הספינה ובטרם עלו על היבשה: כי היאור הפך ויהי לרחובת-פארת, ושטף בין טורי בניינים נשגבים מוקפים ירק חדות-גנים, בין היכלות וארמונות מימין ומשמאל על גדות החיים כמו גם על גדות המוות, בין עמודי גומא ועמודי צרורות לוטוס, בין חירות עם חודי-פזו ופסלי ענק ומגדלות-שערים, אשר אליהם הוליכו שדרות-ספינקסים מן החוף וגפי דלתותיהם ומוטות דגליהם מצופים היו זהב: מהם בא ניצנוץ-הברקים, שאילץ את העיניים למצמץ עד שניטשטשו לנגדן צבעי התמונות והכתבים החרותים על הבניינים ואודם-הקינמון וארגמן-השזיפים וירק-האיזמר-גדין וצהוב-האוכרה ותכלת-השמיים ויהיו למהומתיים-של-צבעים.

„זהו אופת-איסוֹת, משכנו הגדול של אמון, אמר הזקן ליוסף, והצביע על המקום. יש בו אולם, חמישים אמה רוחבו, מאתיים וחמישים אומנות ועמודים תומכים בו, צורתם כיתדות-אוהל; ודמה בנפשך — רצפתו כסף!“

„ודאי, שטוב הוא בעיניי“, ענה יוסף. „הן ידעתי, כי אמון הוא אֵל עשיר מאד.“

„והנה, המספנות האלוהיות“, חזר ואמר הזקן, שהצביע אל אגני-הנמל ואל קרפיפי-היבשה משמאלם; שם היו עסוקים לובשי-סינר וחרשי-עץ של האֵל במלאכות שונות, קודחים והולמים בפטיש ומזפפים בזפת מסביב לשלדי הספינות. „זהו מקדש-הרפאים של פרעה וזה בית-החיים שלו“, אמר, ורמוז לכאן ולכאן מערבה אל עבר החוף, אל קבוצת-בניינים, מקצתן מפוארות במידות-אדירים ומקצתן חניניות בהדרן. „זהו בית-הנשים הדרומי של אמון“, אמר, ועבר שוב לעומת הגדה האחרת, מכוון את אצבעו אל מיבני-היכלות המשתרעים בסמוך אל החוף, שעל חזיתות מבואותיהם, המוארות בבוהק החמה, הצטיירו צללי הזוויות בקווים חריפים; בסביבותיהם רחשו המון עם רב, עסוקים ככל-הנראה במלאכת-הבנייה אשר טרם הושלמה. „הרואה אתה נוי זה? הרואה אתה את מקום התעלומה של הריון המלכות? הנתת דעתך על בניית האכסדרה הנוספת נוכח האולם והחצר, מטעם פרעה, עם עמודים גבוהים-על-“

כל־גבוה? ידידי, הנה זו נואַת־אמון, הגאה, המופיעה לעינינו! הנותן אתה את דעתך על רחוב־האֵלים, המוליך שם על־פני המישור מבית־הנשים הדרומי אל המעון הגדול? אורכו חמשת־אלפים אַמות, עליך לדעת, סוגה אֵילי־אמון מימין ומשמאל, הנושאים את תמונת פרעה בין רגליהם.
„נחמד הוא, ויותר מנחמד“, אמר יוסף.

„נחמד?“ התלהט הזקן באש קנאות. „המלים הללו, שאתה בורר לך מאוצר הלשון! — מלים כושלות עד לגיחוק, חייב אני לומר לך זאת; ומעט מאוד השבעת את רצוני בתגובתך על מראה הופעתה של וַאֲסַת.“
„הן אמור אמרתי, יותר‘ מנחמד“, ענה יוסף. „הרבה יותר, כמידת חפצך. אולם אֵיהוּ ביתו של נושא־המניפה, אשר לפניו אתה רוצה להציג אותי? התוכל להראותו לי?“

„לא, אֵי־אפשר להבחין בו מכאן“, השיב הזקן. „שם, בכיוון למדבר המזרחי, במקום שהעיר אינה צפופה עוד, אלא מתפשטת על־פני גנים וחווילותיהם של הגבירים, שם הוא נמצא.“

„והאם תביאני עוד היום עד לפני הבית ההוא?“

„נראה, שקשה עליך ביותר הציפיה עדי אביאך שמה וגם מכור אמכור אותך? כלום בטוח אתה, שבן־משק־הבית יהיה מוכן לקחתך ואף יציע בעבורך מחיר השווה להוצאותי ונוסף עליו עוד גם ריווח מועט, המגיע לי בצדק? כמה ירחים עברו מאז חילצתיך מן הבאר, אמך, ומספר־ימים לא מועט מאז אתה אופה למעני ריקי־מצות ושולה מלים חדשות מאוצר הלשון בשביל לאחל לי ליל־מנוחות. יכול להיות איפוא, כי ארכה לך כבר העת ונעשתה משעממת עמנו, וכי על־כן משתוקק אתה אל מקום־שירות חדש. אבל בה במידה ייתכן, כי רוב הימים נעשו לך להרגל וכי תכבד עליך הפרידה מעל המעיני הזקן ממעון, שהתיר את אסוריך, ולפיכך על־נקלה תוכל לחכות לשעת נסיעתו מכאן לאחר שישאיר אותך בידיהם של זרים. אלה הן שתי האפשרויות, העשויות לצמוח מרוב ימי הנדודים המשותפים.“

„האפשרות השנייה“, אמר יוסף, „היא המכריעה, והיא היא המציאות. אכן ודאי הוא, אין אני אף להיפרד מעליך, הפודה את נפשי. אני אף רק להגיע אל המקום, אשר הועיד לי אלוהים.“

„המתן באורך־רוח“, ענה הזקן. „הננו עולים אל החוף, ומקבלים על עצמנו את התלאות שגזרו ילדי מצרים על הבאים בגבולם, והללו נמשכות זמן רב. אחר־כך נעבור אל מקום צפיפותה של העיר, ונסור אל בית־מלון הידוע לי, בשביל שנלון שם. אולם מחר הנני מביא אותך עד לפני בית־הישע ואציע אותך למכירה לבן־המשק מוֹנַת־כַּאֵף, ידידי.“

תוך־כדי שיחות אלה הגיעו אל הנמל, או נכון יותר: למקום המעגן, שאליו כיוונו הספנים את ספינתם מאמצע הזרם, בעוד שתחות־נופר, בעל־הספינה, חזר והעלה צרי באש לפני תאו, קטורת תודה על המסע המוצלח; ועלייתם לחוף היתה כה מסובכה בטרחות, וכרוכה בתלאות ממושכות כפי

שנהוגה מאז ועד היום בשעת עגינת אונייה בכל מקום בעולם. שכן נתפשו בתוך מערבולת של דחוק ורעש, העולה מן היבשה ומן היאור, אשר בו נמצאו ספינות רבות, מצריות וזרות, אלה מעוגנות ואלה מבקשות יתר תופשי להטיל עליו את החבל ולהירתק; ו"מהירות-הבוק" נתפסה בידי שומרי-הנמל ופקידי המכס, שהתחילו לרשום רשימות על אדם ובהמה למיניהם ועל כל סחורה וסחורה הנמצאת שם, בעוד משרתי האישי שהזמין את דמות-צלמו עומדים על החוף וזרועותיהם נטויות ומצווחים אחרי הפסל אשר מכבר היו מחכים לו, ובו במקום נשאו את קולם הרוכלים המרובים, שביקשו למכור לבאים סנדלים וצינפים ודובשניות, ובצעקתם של אלה התערבבה פעיית העדרים שהועלו לא הרחק משם אל החוף וכן מנגינת מאחזי-עיניים שניסו לעורר תשומת-לב בקרב העם ברציף. אנדרלמוסיה גדולה היתה שוררת שם, ויוסף והבורת מסעו יושבים בשקט, נבוכים, באחורי ספינתם על עצי הבניין, ממתנים לרגע בו יעלו אל החוף ויוכלו לבקש בית-מלונם; אבל רגע זה רחוק היה עדיין. כי גם הזקן הוכרח לגשת ולהתייצב לפני פקידי-המכס ולהביא לרישום את עצמו ואת כל המצוי עמו ולשלם מסים לפי כל סחורתו. הוא השכיל להסביר להם פנים ולכוונן בחוכמתו יחסי אנוש בינו ובין הפקידים, תחת הרשמיות היבשה, והם נענו לו בצחוק, וחלף מתנות קטנות מוכנים היו לנהוג בלי דיקדוקי עניות ולהרשות את עלייתם של התגרנים הנודדים אל החוף; וכעבור שעות אחדות לאחר העגינה רשאים היו קוני יוסף להוליך את בהמתם ולהצעידם על הכבש, ולהבקיע לעצמם דרך — מבלי שיעוררו תשומת-לב כל-שהיא בהמון, שהיה מורגל בכל מיני צבעי העור וצורות התלבושת, — על-מנת שיצאו מן הדחק המבולבל, השואן ברובע הנמל.

יוסף בואסת

העיר, אשר לימים תיבאי נקרא שמה בפי היוונים, כדי לעשותו נוח ומקורב אל רוחם, היתה בעת ההיא, בעלות יוסף אל חופה על-מנת שיחיה שם, רחוקה עדיין מרום-מעלת פירסומה, אף-על-פי שכבר יצאו לה מוניטין ככל-אשר מסתבר על-פי אורח שיחם של הישמעאלים עליה, ועל-פי הריגוש שתקף את יוסף בשעה שנודע לו, כי עיר זו היא מטרת מסעם. משפבר, למן הימים הקדמונים והראשונים להולדתה, החלה גדלה והולכת ומתקדמת בדרך אל תכלית היופי; אבל עוד רבות חסרה עדי הגיעה אל הנקודה, בה לא יכלה עוד תפארתה לשגשג, מאין-אפשרות לעלות במעלות השיכלול, אלא נשארה עומדת בכליל-יופיה ותהי אחד משבעת פלאי העולם: הן בשלימותה והן בכל אחד מחלקיה — ובעיקר באותו חלק: באולם-העמודים המפואר, שאין משלו, הבנוי על-פני שטח עצום, אשר אחד הפרעונים המאוחרים הוסיף אותו על מכלול-הבניינים של מקדש-אמון הגדול בצפון בשם רע-מסו, פירוש, "השמש

יצרו, והשקיע בו אוצרות מרובים, המתאימים לשיא מידת־חשיבותו של אָל זה. מכל־אלה לא חזו עיני יוסף מאומה כשם שלא ראו את קדמות הימים שבסביבות הפירמידות, אולם מטעם הפוך: הואיל ועדיין לא השתייכו אל ההווה ואיש לא היה מהין לתארם בדמיונו. כי בשביל שתהיה בנייה זו אפשרית, הכרח היה עוד להקים כמה מפעלים אחרים, למען יתרגל אליהם כוח־דמיונם של הבריות, עד שלא ימצא בהם עוד סיפוק ואז אפשר יהיה להפליג למעלות רמות יותר: למשל עד לבניין אולם־הפאר המרוצף כסף באופת־איסות, שהזקן כבר ידעו, ואשר חמישים־ושניים עמודיו דומים היו ליתדות־אוהל, והוא נבנה על־ידי קודמו השלישי של האל השליט כיום; או האכסדרה, שציווה זה הנוכחי להוסיף ממש בשעה זו, כפי שראה יוסף בעיניו, אל בית־הנשים הדרומי של אמון, אל המקדש היפה על חוף הנהר, למען יהיה החדש עולה ביופיו על הישן. יופי זה יש להעלות בתחילה בדמיון ולהגשימו מתוך אמונת־אומן, שזהו רום המעלה שאין למעלה הימנו, למען יוכל להתבסס עליו חוסר־הסיפוק האנושי ולדמות בבוא השעה את העליון האמיתי ולהגשים את היופי המלא שלא יחול בו שום עליון, דהיינו את פלא־העולם שבאולם רעמסט.

ואם אמנם בימי יוסף, משמע בימינו כאן, לא היה מפעל זה קיים עדיין, אלא נמצא כביכול בדרך להתגשמותו, מכל־מקום היתה ואָסת, המכונה גם נואַת־אמון, עיר הבירה שלחוף היאור, — לפלא ולפלא־פלאים עד להפליג ועד לאפס־יתבל או עד לכל מקום שהגיע שמעה; וההתפעלות הקולנית היתה אפילו מופרות: בבחינת הסכס־תהילה כמנהג החביב על הבריות, שמתעקשים בו על־יסוד השמועות והמעשיות על־דרך הדעתנות המוסכמת, המקובלת משום דרך־ארץ, והכול היו דנים בפליאה ומעמידים אל מחוץ לגדר האנושות כל אדם, שינסה בפומבי להטיל ספק בכך, שהעיר נוא בארץ־מצרים גדולה ויפה היא למעלה מכל שיעור, קץ ותכלית כל תפארת הבנייה, הקיצור, עיר הדומה לחלום, פשוטה כמשמעה. במידה שהדבר נוגע בנו עצמנו, שירדנו והגענו אליה — „ירדנו“ מבחינת המקום, דהיינו יחד עם יוסף במסע כנגד זרם הנהר, ו„ירדנו“ גם מבחינת הזמן, משמע אל ימי העבר, שם היא נמצאת בעומק ממוצע־לפני־היחס, ועדיין היא שואנת, תוססת, זוהרת, היכליה משתקפים בהירים־מדויקים, במראות מימיהן של בריכות־הקודש. — במידה שהדבר נוגע בנו, דרך־הטבע הוא שקרה אותנו במקצת גם הפעם כפי שקרה בפגישתנו עם יוסף עצמו, שיצאו לו מוניטין של שיר־ושבח אגדי אידיאלי, — בשעה שראינוהו בפעם הראשונה בעינינו, במציאות, ליד הבאר: הלכנו בעקבות יופיו הדמיוני וחזרנו עד למידות האנושיות שבמציאותו, והנה רב מדי נותר בו עדיין מן החן השובה־לבבות, אשר כה הפליגו השמועות בתיאורו שלא־לצורך. כן הדבר בנוא, עיר־השפירי, היא לא היתה בנוייה חומר שמיסוד כיפת הרקיע, אלא לבנים צבועות, חומר מעורב בתבן, ככל עיר אחרת, ורחובותיה — כפי שמצא יוסף להרגיע את רוחו — היו צרים, נפתלים, מלוכלכים וריח רע נדף מהם, כשם שהיו בכל עת וכשם שיהיו רחובותיהם של שאר יישובי אדם

במחוזות-תבל אלה, — על-כל-פנים בשכונותיהם הגדולות של בני דלתי-העם, שהיו מרובות אוכלוסין, הרבה יותר משכונות העשירים שמעונותיהם היו כמסתבר מרווחים ונאים מהן לאין-שיעור. אם סופר בעולם הגדול, באייהים ובחופים המרוחקים עוד יותר, והוגד בשיר ובאגדה, שבעיר ואסת, משופעים הבתים באוצרות, היה זה נכון — חוץ למקדשים, שבהם שקלו באמת את הזהב במידת האיפה — רק לגבי בתים מועטים, שפרעה העשיר אותם; מרבית הבתים היו ריקים מאוצרות לחלוטין, עניים היו כבתי האנשים הגרים באייהים ובחופים הרחוקים המתחממים לנוגה האגדות המתהלכות על עושרה של ואסת. את גדולתה של נוא מקובל היה לתאר ככבירה, ואכן ראויה היתה לתואר זה בתנאי שתוכנו של המושג „כביר” יוגבל כך, שלא יחשב כמושג מסתפק בעצמו וחדד-משמעי אלא כתואר יחסי, המסתמך על מקום זה או אחר ותלוי באופן מכריע במושגים אחרים, אישיים או כלליים. אולם, באשר לסימן-הפירה המובהק של גדולת ואסת בעיני העולם, הרי שהיה זה מיוסד על אייהבנה מוחלטת; הכוונה להיותה „בת-מאה-שערים”. קריית מצריים — מאה שערים יש לה, סיפרו באי אלישה, הוא קפריסין, ובאי כרתים והלאה מזה. בשם „בת-מאה-השערים” כינו אותה שם בהתפעלות אגדית, והוסיפו, שבכל אחד ואחד ממאת השערים הללו יכולים לצאת לקרב מאתיים איש על סוסייהם ותחמושתם. ברור: מלהגיהג אלה חשבו על חומה המקיפה את העיר באורך רב כל-כך, עד שאפשר להפסיקה, לא בארבעה או חמישה פתחי שערים, אלא במאה — פרי דמיון ילדותי, שהוא אפשרי רק, אם המדמה לא ראה מעולם את ואסת בעיניו, אלא מכיר אותה על-פי האגדה, על-פי פיטומי-מלים ושמעוזה. האידיאה של ריבוי-השערים התקשרה במובן מסויים בצדק עם דמותה של עיר אמן; שכן היו בה למעשה „שערים” רבים, אבל הללו לא היו שערי-חומה ופתחי קרבות, אלא מיבני-פילון עליונים-נאדרים, המזהירים בקסמי כתובתיהם ובתיאורי תבליטיהם הססגוניים, וסרטי דגלים צבעוניים מתנופפים מסביבם על מוטות מוזהבים; הם נבנו וקושטו בהמשך הימים לעטרת תפארת מקדשי האלים בידי המלכים המוכתרים בכתר הכפול לרגל יובלות ועצרות-חג. ואמנם, מרובים מאוד היו הללו, אם-כי עוד נוספו אחדים עד בוא ימי יופיה המלא של ואסת, היופי אשר אין למעלה ממנו. „מאה” לא היו, לא עתה ולא בימים הבאים. אולם, מאה אינו אלא מספר עגול, וגם בפינו אין לו פירוש אחר, אלא „הרבה מאוד”. ביתו הגדול של אמן בצפון, אופת-איסות בלבד, כלל כבר אז שישה או שבעה „שערים” כאלה, והמקדשים הקטנים יותר שבקרבתו, משכנות ח'נסו, מות, מונת, מנו, ובית-אופת שצורתו כדמות-סוסי-היאור, הכילו שוב אחדים מהם. במקדש הגדול השני על גדת היאור, המכונה בשם בית-הנשים הדרומי של אמן, או גם בקיצור בשם „ההרמון”, נמצאו שערי-מגדלות נוספים, ושוב אחרים השתייכו אל משכנות קטנים יותר של אלוהיות שלא נודעו כאן ביותר, אך נמנו מכל-מקום על-אלוהי הארץ וקיבלו את כלכלתם תמידין כסדרן, הלא הם בתי אוסיר, איסת, וכמרכן פתח של נוף, תחות, ועוד כהנה.

מחזות מקדשים אלה, המוקפים גינותיהם, חורשותיהם ואגמי־מימיהם, היו מרכז העיר, ולאמיתו־של־דבר העיר עצמה, וכל־אשר היה שם מן היסוד החילוני כגון מגורי־בני־אדם, מילא רק את הרווחים שבין משכנות האלים; מרכז זה השתרע מרובע־הנמל הדרומי ובית־הנשים של אמון אל עבר גוש־המקדשים צפונה־מזרחה, ולכל אורכו עבר בו רחוב־הפאָר אשר לאַל, הלא היא שדרת־האילים־הספינקסים, שעליה כבר סיפר הזקן ליוסף בשעה שהראה לו אותה בעודם על סיפון האונייה. זאת היתה מסילה הראויה להתכבד בה, חמשת אלפים אמות אורכה, ומאחר שרחוב־התהלוכות נטה מעל היאור צפונית־מזרחית לעומת פנים־הארץ, ועיר־המגורים מילאה את השטח ההולך ומתרחב בינו לבין הנהר, ומצד אחר הגיעה בכיוון לפנים־הארץ עד המדבר המזרחי, במקום שהתפשטה והתרווחה בשכונות גניהם וחווילותיהם של האפרתים (שם „היו הבתים עתירי אוצרות“), הרי שהיתה למעשה גדולה מאוד, אף־גם כבירה, כפי שאפשר לומר: למעלה ממאה־אלף נפש, אמרו, התגוררו בה; ואם מניין ה־„מאה“ לגבי השערים היה בבחינת מספר עגול פיוטי כלפי מעלה, הרי שהיה המספר הגבוה „מאה אלף“, לגבי ריבוי אוכלוסיה של ואַסת, בלי ספק מעוגל כלפי מטה: לפי שמספר החושבים, אם רשאים אנו לסמוך על סקירתנו ועל סקירתו של יוסף דרך־אומד, היה לא רק „רב יותר“, אלא גם רב הרבה יותר, אפשר אפילו פי שניים או פי שלושה, ובייחוד ועל־אחת־כמה, אם נצרף אַל מניינם גם את מספר תושביה של עיר־המתים שמעבר ליאור, המכונה „מול־אדוניהם“ — מסתבר, לא את המתים, כי־אם את החיים, שהתגוררו שם בגלל תפקידם החשוב, הואיל ועמדו בקשר כל־שהוא עם שירות הנפטרים, העוברים אל מעבר המיים, ועסקו שם באיזו מלאכה או בעבודת פולחן, כל אלה איפוא בדירותיהם כוננו עיר מיוחדת לעצמה, אשר אם נצרף אותה אל ואַסת השלימה, תהפוך זו את זו לעיר גדולה לאיך־שעור. פרעה עצמו היה אחד מהם; הוא לא היה גר בעיר החיים, אלא חי היה הרחק משם במערב: בפאת המדבר ותחת סלעיו האדומים — שם עמד ארמונו בחינו המרווח, שם היו פרדסי־החשק אשר מסביב לארמון עם אגמיו ומימ־חמדתו, אשר לפניו לא נמצאו שם. ובכן, כרך גדול מאוד, — וגדול לא רק במרחבי שטחו ובמספר אוכלוסיו, אלא גדול בעיקר על־ידי מתח חייו הפנימיים, הערב־רב שבו והעליונות הססגונית שבריבוי הגזעים, כעין עליונותו של יריד גדול, גדול היה כנקודת־מרכזו וכנקודת־מוקדו של העולם. הכרך עצמו ראה את עצמו כטבור־העולם — הנחה מתבררכת בעיני יוסף, אבל הנחה שאפשר לחלוק עליה מכל־מקום. הן עוד מצויה היתה גם בכל על נהר פרת הזורם בהיפוך הכיוון, ושם סבורים היו שיאור־מצרים הוא הזורם בכיוון הפוך ולא אבו להטיל ספק בכך, שמסביב לבב־אילו ערוך כל שאר העולם במעגל שכולו התפעלות, אף־על־פי שגם שם לא הגיעו עדיין, מבחינת אומנות־הבנייה, לתכלית שלימות היופי. אולם, לא לשווא היו מחבבים במולדתו של יוסף את האימרה על עיר אמון, שלפיה „פוש ומצרים עצמתה, ואין קצה; ופוש ולובים היו בעוֹרֶיהָ“.

כבר בעוברו בפעם הראשונה עם הישמעאלים מאזורי החוף אל בית-המלון שנמצא בעומק לבו של רובע הסמטאות הצרות קלט יוסף מאה רשמים, שאישרו כולם את עדות הפסוק. אליו לא הביט איש, ולא אל בני חבורתו, הואיל ונוסח-נוכרים היה כאן דבר רגיל, וזרותו לא היתה מופלאה-בולטת במיוחד בשביל לעורר תשומת-לב. על-אחת-כמה ניתנה לו האפשרות להסתכל בלי הפרעה, ואך דבר אחד אילץ את עיניו לנהוג בהתאפקות: החשש פן יהיה לחצו של עולם גדול ורב כזה חזק עד להטיל מבוכה בגאוות רוחו, ולהשית מורך בלבבו.

מה רבים המראות שפגע בהם בדרך מן הנמל אל המלון! אילו אוצרות מרכולת מילאן את החנויות, ואיך המה כהמון-גלים המון אדם רב ובני לאומים וגזעים רבים! דומה כל תושבי ואסת עומדים על רגליהם ברחובות קרייה, עד אחד, ומהלכים לרגל איוה עסק הכרחי מקצה העיר עד קצה, הלך וחזור בכיוון הפוך, ובקרב עם הארץ התערבבו צלמי אדם ותלבושתם, בני כל רוחות השמיים. מיד עם צאתם אל רציף-המעגן נתקלו בהתקהלות מסביב לקבוצה של כושים שחורים כעץ-הובנים בעלי שפתיים בולטות במידה אשר לא-תיאמן, שבראשם התנוססו נוצות היען: גברים ונשים בעלות עיני-חייה עם דדים ככדי-יין וילדים מגוחכים הנשואים בסלים על גבי אמותיהם. הם הוליכו נמרים מיבבים בקול-זוועה, וקופים המהלכים על ארבע, כבולים בשרשראות; וגירף, גבוה כאילן ודומה מאחוריו לסוס, התרומם בקרב הקבוצה, וגם כלבים זזירי-מותניים הלכו עמהם, ובצוררי מטפחות-זהב נשאו הכושים חפצים, שערכם היה בלי-ספק מתאים לחיפוי היקר — מסתבר, מלאכת-זהב ושנהבים. הללו היו, כפי שנודע ליוסף, מלאכויות המעלות מנחה מארץ כוש, מנגב-ומעבר לארץ ואָאָת, השוכנת הרחק במעלה היאור, אבל זה היה רק שי קטן, שלא מן המניין ולא על חשבון המס כמשפט, שלוח מאת נציב המדינות הדרומיות, הוא המשנה-למלך ונשיא-ראש כוש, למען שמח את פרעה על-דרך ההפתעה ולהטות את לבו אליו, לבל יחשוב מחשבה ויסירנו ממעמדו וימלא את מקומו על-ידי אחד השרים שבפמלייתו, המנקרים באוזניו השכם והערב על שום הכהונה יקרת המעלה ואוכלים קורצא בנושא-המשרה בשעת כל ראיון בבוקר בבוקר. המופלא בדבר היה, שהמון עם הנמל, שהתגודד מסביב למשלחת על-מנת שישתאה עליה, ונערי הרחוב שהתלוצצו על צוואר הגירף שאורכו כגובה הדקל, ידעו בדיוק את כל הרקע שמאחורי המחזה, את חששותיו של אותו משנה-למלך ואת דברי הרכילות הנשמעים בחדר ראיון הבוקר, והיו מרחיבים את הדיבור על-כל-אלה באוזני יוסף ובאוזני הישמעאלים בקול רם ובלשון חריפה. חבל, אמר יוסף בלבו, על אבדן כל מידה של תום וטוהר משמחתם על התופעה הססגונית, עקב ידיעה יבשה כזו. אבל ייתכן כמורכב, שעל-ידי-זה מתערבים בהנאתם תבלין מיוחדים, והוא כשהוא-לעצמו האזין בעונג אל כל הדיבורים הללו, לפי שמצא תועלת בכך, שילמד משהוא אנגב-אורחא על-אודות סודותיו הפנימיים ותעלומותיו של העולם

הזה, למשל, היאך שאותו נסיך ארץ כוש חרד על משרתו, והיאך שאנשי החצר עוסקים ברכילות בעוד שפרעה מקבל ברצון תשורות על־דרך ההפתעה; שכן לקח כזה מחזק את ההכרה העצמית ומשמש תריס כנגד הכסל. בהדרכתם ותחת משמרם של פקידים מצריים הועברו הכושים אל מעבר ליאור, למען יבואו ויחייצבו לפני פרעה: יוסף עוד ראה זאת; ובדרכו בעיר עוד נתקל באנשים שצבע עורם כעורם של אלה. אבל הוא ראה עוד צבעי עור אחרים וגוני־גונים, למן שחור־הלבה עד דרגות רבות של חום וצהוב ועד ללובן־הגבינה; הוא ראה אפילו שיער צהוב ועיני־תכלת, פרצופים ותלבושות מכל הגזרות: הוא ראה את האנושות. סיבת הסטגוניות היתה בכך, שספינות הנוכרים שפרעה עשה עמהם עסקי מסחר, לא היו נעצרות תמיד בנמלי אזור־השפך, אלא לעיתים קרובות המשיכו הורים את מסעם מיד עם רוח צפונית במעלה הזרם עד כאן כדי להמציא את סחורותיהם ולערוך את חילופיהם ולפרוע את מסייהם במקום שהכול נפגש ומצטבר, דהיינו בבית אוצרו של פרעה, שהעשיר בכך את אמון ואת ריעיו, למען יוכל האל להגביר את תביעותיו לגבי מפעלי הבניין, שיעלו על כל הקודם מבחינת השיכלול, ולמען יוכלו הסריסים לעדן את חייהם עד תכלית, עד שיגיעו בדרך זו לרום־הפסגה, למידת הפרזה שהיה בה אפילו מן הכסילות ברוב עידונה.

כך הסביר הזקן את הדבר ליוסף, ואכן ראה בין אנשי ואסת, לבד השחורים מארץ כוש: בדווים מאדמת־אל הסמוכה לים סוף; לוביים בעלי פנים בהירות מנווי המדבר המערבי בבגדי אריגים רבי־גוניים ובמחלפות־שיער נוקשות המזדקרות על הראש; בני עֲאֻמו ואסייתים לובשי צמר צבעוני שזקנם חוטמם הזכירו לו את המכורה; אנשי חיתים מעבר להרי אמנה, ששערם עשוי צרורות־צרורות וכתונתם צרה; רוכלי־מיתאני בתלבושת בבליה בהדרת עתרת־הקפלים והציציות; סוחרים ויורדי־ים מן האיים וממיקני בצמר לבן, שקפליה משמחי־עין, עם עגילי־נחושת על זרועם, שאינה מוצנעת בשרוול, — כל אלה נקרו להם, אף־על־פי שהזקן הוליך את קבוצתו הקטנה בנתיבות עלובות־עממיות, ומטעמים של צניעות התרחק מרחובות משכני־המיוחסים, בשביל שלא יטיל פגם ביופיים. אולם בכל־זאת לא יכול לסטות מעליהם לגמרי בלי פגיעה: ברחוב הנאה של חֲנֻסו, שהקביל לרחוב־הפאר אשר לאַל, הוא „רחוב הבן“, כשם שנתקרא, יעֲנִי־כי חֲנֻסו המתייחס על הירח היה בנם של אמון ומות בעלתו: הוא היה כגון נפררתם, הלוטוס הכחול במג־נפרו, ויחד עם הוריו הדגולים היה נכלל בשילושה של ואסת, — ובכן, ברחובו של זה, עורק ראשי ושדרת „אברך!“ אמיתית, שחייב אדם לחזק בה את לבו כהלכה — היו אנוסים הישמעאלים לעבור על־כורחם ולהלוך בה מהלך רב על־אף הסכנה שייתכן ויגורשו ממנה; ויוסף ראה ארמונות, כגון את בית הפקידות הממונה על האוצר ועל האסמים ואת ארמון הנסיכים בני ארצות נכר, שבהם מתחנכים בניהם של נציבי ערי ארם, בניינים נפלאים ומרווחים, הבנויים לבינים ומיני עצים יקרים, משופעים בנוגהי צבעיהם. ראה מרכבות מתגלגלות ועוברות, מצופות

ציפוי־זהב כולו מקשה אחת, אשר גאים ניצבים בהן ומניפים את הפרגול על־גבי הסוסים הדוהרים בסערה ומגלגלים את עיניהם. והסוסים נושפים אש להבה וזנו מפיהם קצף אל כל עבר, רגליהם רגלי איילים וראשם הנדחק אל צווארם מעוטר נוצות־היען. הוא ראה אפיריונים במסעם, נישאים על מוטות, על כתפי בני־עלומים רמי קומה, חגורי סינור זהב, הפוסעים פסיעה מואצת בגמישות זהירה. חטובים היו כסאות־המסע, מלאכת־גילוף מזהבת, ומאחורי וילונים ישבו גברים, ידיהם טמונות בבגדם ושערם עשוי בפירכוס ומסורק מעל המצח אל העורף, זקן קטן בקצה סנטרם, מעמדם הרם מחייב אותם לבלי לנוע, עפעפיהם המושפלים לא יפרפו, ומאחורי גבם הותקן ארגז־סוכך גדול כנגד הרוח, מעשה קנים ואריג מקושט ציורים. מי הוא זה, שיישב כך בימים הבאים, נישא אל פתח שער ביתו, אשר פרעה העשירו עושר רב? הדבר צפון בחיק העתיד, ושעת־מועדו זו של הסיפור טרם הגיעה, אף־על־פי שמצויה היא כבר במקומה, נדעעת לכול. לפי־שעה ראה יוסף רק את אשר עתיד הוא להיות, הביט עליו בעיניים גדולות ומוזרות כאותם עיניים העתידות לנוח עליו או להתעלם בחזילה מפניו, מפני הנוכרי והגדול, — צוער־העבדים אוסרסיף, בן הבאר, הגנוב והמכור, שהורד לכאן, הלבוש כתונת־ברדס דלה ורגליו מלוכלכות, שנדחק אל הקיר בשעה שהופיע לפתע כוח מלחמתי חמוש רמחים חדים ופרץ ברעם מצלתיים אל „רחוב הבן“ בפלוגות ערוכות בדיקדוק ומבריקות, עם מגיניהן, קשתותיהן ואלותיהן. הטורים הקצובים בזעם נדמו לו כחיל פרעה; אבל בדגליהם ובאותות שלטיהם הכיר הזקן, שהם היו מגיסות האל, אנשי צבא־המקדש, כוחות אמון. הכיזד, חשב יוסף, האם גדודי־צבא ואנשי־מלחמה יש לו לאמון, כמו לפרעה? דבר זה לא מצא חן בעיניו, ולא רק משום שאותה גונדה לחצה אותו אל הקיר. קנאה התעוררה בו, מין קנאה לפרעה, עקב השאלה, מי הוא העליון פה. קרבתם של גאון אמון ותהילתו העיקה עליו בלא־הכי; נוכחותו של עליון אחר, לאמור, נוכחותו של פרעה, נראתה לו תשובת־משקל מיטיבה, והעובדה, שהאליל משתווה אל השליט בשדה שלטונו, ומחזיק בשירותו עם־מלחמה, חרתה לו; ולא עוד, אלא נדמה לו שהשכיל לשער, בשעה שחשב, כי גם לב פרעה נרגז; ולכן הצטרף אליו נגד המחציף־פניו.

עד מהרה עזבו איפוא את רחוב הבן, בשביל שלא יהיו מכערים את צורתו, והמשיכו דרכם ברחובות הצרים והדלים, עד בואם אל בית־המלון המכונה „חצר סיפֶר“, יעֶזְכִי איש כלדאי מן העיר סיפֶר שעל־נהר פרת היה בעליו, ומרבית האכסנאים שבו היו אנשי ארץ כשדים, אסֶכִי נמצאו שם גם בני אומות אחרות. הוא התקרא „חצר“, הואיל ובאמת לא היתה שם אלא חצר־באר, מלאה זוהמה ושאון וריחות, כמו גם פעיית בהמות, קול אנשים ניצים וקישקוש מאחזי־עיניים, כאותה חצר אכסניית הורים במוף; ועוד באותו ערב הזדרז הזקן והציב שם דוכנו לממכר־חליפין, שהקהיל קהל רב. שם לנו, והיו ישנים תחת אדרותיהם, אבל רק הזקן בלבד היה רשאי לנוח כל

הלילה, בעוד ששאר בני החבורה חייבים היו לפקוח עיניים, איש בשעתו, ולעמוד על המשמר, פן ישלחו אנשי ערב־רב את ידם בסחורתם ויגנבו מאוצרותיהם; ובבוקר, אחרי ציפיה ממושכת ועמידה בתור יכלו להתרחץ ליד הבאר ולאכול פת־שחרית עשויה בטעם כלדאי המוגשת כאן, דייסת קמה המתובלת בשומשום, הנקראת „פאפאסו“, ואז אמר הזקן מבלי להביט על יוסף:

„ובכן, ידידי, אתה מיבשם חתני, ואתה בן־אחי אָפֶר, ואתם, קָדֵר וקדמה, בניי! הבה ונלכה, ונעלה עם קניינינו ומרכולתנו מזרחה שמש לעומת המדבר, במקום שמתרווחת הקריה בנוסח הגבירים. יודע אני שם לקוחות, קונים בעלי תביעות מופלגות, ואליהם עיניי ישברו, שיאבו לרכוש להם הא ודא מסחורתנו ולהכניסה אל ממגורותיהם, ולתת לנו מחיר, אשר לא זו בלבד שימלא את הוצאותינו, אלא אף יוסיף עליהן יתרון־ריווח צודק למען העשיר אותנו כמצוות תועדתנו בחוקת תגרים על־פני הארץ. טענו איפוא את בעירנו, ומהרו לחבוש לי את בהמת רכובי, למען אנהג אתכם בדרך!“

וכן היה; הם יצאו מן „חצר־סיפר“ וילכו מזרחה אל־עומת גני העשירים. בראש האורחה הלך יוסף והוליך את גמלו של הזקן באפסר ארוך.

יוסף לפני בית פטיפרע

אל־עומת המדבר הלכו, אל עֶבֶר הגבעות הלהטות, מקום שמופיע רצף בבוקר בבוקר, משמע, בדרך המוליכה אל אדמת־אֶל, כנגד ים הארץ האדומה. הם צעדו על־פני דרך מישור, כשם שצעדו בשעתו אל עמק דותן, אלא שהפעם לא הנער בעל השפתיים התפוחות, ושמו יופא, אלא יוסף נהג את בהמתו של הזקן. והנה הגיעו אֶל חֶלְמֵגֵן שהיה ארוך ומקיף שטח רב ומתחומו התנשאו אילנות נאים, שיקמים, שיטים קוצניות, תמרים, תאנים ורימונים, וכן קומותיהם העליונות של בניינים מבהיקים־בלובן וצבעוניים. יוסף נשא עיניו והשקיף אליהם, ואחר־כך אל אדוניהו, כדי להכיר בתווי פניו, האם זהו ביתו של נושא המניפה, שכן בית־ברכה היה זה ככל־הנראה. אבל הזקן הביט נכחו, וראשו מלוכסן, בעוברים לאורך החומה, ולא גילה כל סימן עד שלא התרוממה החומה והיתה למיבנה־שער והשער נהפך לנתיב־כניסה סכוך; ושם נעצר.

בצל נתיב הכניסה עמד ספסל־לבינים, עליו ישבו נערים חגוריי־סינר, ארבעה או חמישה היו הנערים והשתעשעו באיזה משחק־ידיים. הזקן התבונן בהם שעה קלה מעל גב הבהמה, עד שהחלו ליתן את דעתם עליו, שילשלו את ידיהם למטה, נאלמו והסתכלו בו בליגלוג משתאה, כשגביניהם מוגבהים, כדי להטיל בו מבוכה.

„שלום בחילכם“, אמר הזקן.

„שמח בחלקך“, ענו לו במשיכת כתפיים.

„איזהו המשחק אשר השתעשעתם בו“, שאל הוא, „שבגלל בואי הפסקתם אותו?“

הם זקפו עיניהם זה אל זה וצחקו חליפות.
„בגלל בואך?“ חזר ושאל אחד מהם. „הפסקנו בגלל מורת-רוח, יען-אשר פצרת פיך בלי הפסק, כמי שמוציא לשוק חוכמת-כלאיים.“
„האם עליך להוסיף דעת דווקא במקום זה ולא בכל-מקום אחר, ארנב-מדבר זקן“, קרא השני, „ששואל אתה אותנו על-אודות משחקנו?“
„מוכר אני אמנם סחורות שונות“, השיב הזקן, „חוץ לכלאיים, אף-על-פי שמשא מרכולתי מלא שפע מינים, יען-כי לא ידעתי את הסחורה שאתם מדברים עליה, אך מתוך מורת-רוחכם אני למד, שמצוייה היא אצלכם למכביר. ועל-כן גם משתוקק לבבכם לבילוי-זמן; ולתשוקה זו מצאתם סיפוק, אם אינני טועה, במשחק העליו, כמה אצבעות.“

„ובכן איפוא, ידעת“, אמרו הם.
„שאלתי רק אגב-אורח, ולשם הקדמת מלים“, הוסיף ואמר. „זהו איפוא ביתו וזו חוותו של פטיפרע האציל, נושא-המניפה-לימין?“
„וכי מניין לך זאת?“ שאלו.

„זכרוני ילמדני“, ענה הוא, „ותשובתכם מאשרת את ידיעתי. אולם אתם, ככל-הנראה לי, הופקדתם שומרים בשער האיש הקדוש, למען תרוצו להודיע בעת שייראה אורח מיוחד-לבית?“
„דימים אתם מאוד לאורחים מיוחדים-לבית!“ אמר אחד מהם. „משמע, חוטפנים וצועים תחת כל שיח במדבר. תודה.“

„איש-צעיר-בשוערים וצוער-בשליחים-הרצים“, השיב הזקן, „אתה טועה, ידיעתך בדברי העולם ידיעת-בוסר היא כגון פגי התאנים. אנו, לא שוסים הננו או גנבים צועים בצל שיחים, אלא שונאים אנו כל אלה והננו היפוכם כדת וכדין. כי סוחרים נודדים אנחנו, הסוחרים הנה והלום בקרב העשירים ומטפחים קשרים נאים, ועל-כן מתקבלים אנו בסבר פנים יפות כבכל מקום כן גם פה ובבית הזה שצרכיו מרובים. רק לפי-שעה אין אנו עושים את המוטל עלינו, באשמת גסותך. אבל עצתי אמונה, אל תפשע נגד מִוֶּנֶת-פֶּאָף הממונה עליך ואשר-על-הבית, הקורא לי, ריעי ונותן כבוד לאוצרותי! כי-אם זאת עשה, מלא את תפקידך בשירות הנתון עליך כהלכות הבית, ורוץ להודיע לבן-המשק, שהתגרים הרוכלים המיוחדים מארץ מעון ומארץ מוצר, פירוש הס חרים המדייניים, חזרו והגיע למקום ובאמתחתם כל טוב לצורכי חדרי המטמון והמזווים.“

שומרי השער החליפו ביניהם מבטים לאחר ששמעו כי יודע הוא את שם הממונה. אז אמר זה, שאליו היו הדברים מכוונים, נער שמנמן עם יפי עיניים קטנות:

„כיצד איכל להודיע על בואך? תן דעתך, הזקן, ולך לדרךך! כלום יכול אני לרוץ ולגשת אליו ולהגיד: הנה המדיינים ממוצר באו, ועל-כן נטשתי

את השער, מקום כניסתו של האדון לעת־הצהריים, ובאתי להפריע אותך? הלא זר־עִלְבִים יקרא לי ואת אוני יקטוף. הוא עורך חשבונות בבית האופה ונועץ עם סופר המזנון. עסקיו מרובים יתר משיוכל להתפנות אל ממכר ורכולתך. עליכן, סע לדרכך!"

"צר לי עליך, הנוטר הצעיר", אמר הזקן, "שמישים אתה את עצמך מכשול ביני ובין ידידי השומר לי אמונים זה שנים רבות, מונת־פֶּאָף הנכבד, ומשליך את עצמך בתווך כנהר מלא תמסחים וכהר תלול שאין להעפיל אל גובהו. האין שמך שאשי?"

"ההה, ההה, השהי!" קרא שומר השער. "תתי שמי!"

"לכך התכוונתי", השיב הזקן. "רק מִבְטָאי הוא הגורם, וגם זה, שלעת זקנתי נשרו שיניי, ולכן אני משבש. ובכן, צָאֲצִי (אוי, אין אני מצליח יותר), הבה ואבחן, האם לא תימצא איזו מעברה החוצה את הנהר, ואולי יימצא שביל מתפתל המקיף את הצוקים התלולים כדי לעלות בו אל ההר. אתה קראת לי בשגגה חוטפן, והנה", אמר, "זהו באמת חפץ שכונה, ונאה הוא, ולך הוא שייך, אם תרצה לקפוץ ולהודיע ולהביא את מונת־פֶּאָף לכאן. הנה, קח אותו מידי! זהו רק דוגמא קטנה מתוך אוצרותי המרובים. ראה, הקליפה עשויה עץ קשה, מעוטרת בעיטורי קעקע, ויש בה בקיע. מתוכה אתה מעלה את הלהב המושחז שחיתוכו כיהלום, והנה השכין ניצב ויציב. אולם, אם תלחץ את הלהב כלפי הניצב, או נחטף הוא וקופץ בתוך הידית בטרם גמרת ללחוץ, וכך הוא שמור בנרתיקו, למען תוכל להצפין את הכול מתחת לסינר. ובכן?"

האיש הצעיר התקרב ובדק את האולר.

"לא בלי פיקחות הוא עשוי", אמר. "האם שלי הוא?" וטמן אותו מיד.

"מארץ מוצר?" שאל. "ומן מעון? סוחרים מדייניים? המתינו מעט!"

ונכנס בשער.

הזקן השקיף אחריו בנידנו־ראש וציחק.

"כבשנו את מבצר צל", אמר, "והכרענו את שומרי הגבול וסופרי הגדוד

של פרעה. ודאי, שנחדור ונגיע עד ריעי מונת־פֶּאָף."

והשמיע ציוץ בלשונה, סימן לבהמתו, שהגיעה שעתה לכרוע ולרבוץ, כדי שיוכל לרדת מעליה; ובכך סייע בידו יוסף. גם שאר הרוכבים הנלווים אליו הבריכו, איש את גמלו, ירדו וחיכו.

כעבור שעה קלה חזר תתי ואמר:

"עליכם להיכנס אל החצר. אשר־על־הבית הסכים לבוא."

"יפה", השיב הזקן. "אם נכבד בעיניו בואנו ומבקש הוא לראות אותנו,

נשהה מעט במקום ונעשה את רצונה, אף־על־פי שמוכרחים אנו לנסוע עוד הלאה."

השומר הצעיר הנהיג אותם והם נכנסו דרך האכסדרה הסכוכה; הד

פסיעתם עלה שם, עד הגיעם אל החצר המרוצפה טיט מבוטש, ופניהם מועדות אל גפי השער, שדקלים עומדים מימינו ומשמאלו כשומר־ראש, והוא פתוח

בריבוע החומה הבנויה לבנים ועשויה חרקים-חרכים, ומתוכה מתרומם בית הגביר, עם עמודי-כניסה מעוטרים, כרכובים נאים ופתחי-איוורור משולשים הפתוחים על הגג כלפי רוח מערבית.

הוא היה בנוי באמצעותו של המגרש, מוקף משני צדדיו, בעבר המערבי המזרחי, ירק-מדשאותיו של גן. החצר היתה מרווחה, ובין המיבנים, שעמדו בלי גדר בחלקו הצפוני של גושה-מעונות, וחזיתם לצפון, השתרעו שטחים חופשיים נרחבים. הבניין הבולט ביותר נמצא מימין לנכנסים, והיה מוארך, מבהיק ונחמד-למראה, שומרים הופקדו עליו ובפתחו היו יוצאות ונכנסות שפחות עם קערות פרי וכדים גבוהים בידיהן. נשים אחרות ישבו על גג הבית, טוֹזוֹת ושרוֹת. הלאה מזה, מערבה, לעומת החומה הצפונית, היה עוד בית, שממנו עלו אֲדִים, ואנשים היו עסוקים שם בכלי-זיתוס וריחיים. ושוב עמד בית להלן, צפונית משם, מעבר לגן אילנות; לפניו היו בעלי מלאכה עסוקים. מאחורי זה בקרן צפונית-מערבית של החומה המקיפה, נמצאו רפתות וממגורות, וסולמות נשענים אליהן.

אחוזת-שפע בלי ספק. יוסף השקיף על המראה בעיניו זריות, שביקשו לחזור אל כל פינה, אבל לא ניתן לו לתפוש עכשיו כהלכה את כל פרטי החצרות, שכן היה עליו לעזור במלאכה שהתחיל בה רבו מיד לאחר כניסתם: לפרוק את המשאות מעל הגמלים, ולערוך את מקום ממכרו על שטח-הטיט של החצר, בין האכסדרה ובין מעון-השררה, להציג את מרכולתו, בכדי שיוכלו האנשים, בן-המשק או מי מבני-החצרות שיחשוק בכך, להטיל מבט חומד על מראה-סחורתם הנאה של הישמעאלים.

הגמדים

ובאמת הוקף הזקן עד מהרה על-ידי רבים מבני החצר הסקרניים, שנתנו את דעתם מיד על בואו של האסייתי, והמאורע, שלא היה, אגב, בלתי-שכיח ביותר, שימש להם שעשוע רצוי תוך-כדי עבודתם, או אמתלה להתבטל. שומרים נוביים באו מפאת בית-הנשים, ומשרתות, שדמות נשיותן נראתה בבהירות ובשקיפות מבעד לבוץ-פסותן המצטיין בדוק-עדינותו, כמנהג המדינה; כן באו משרתים מן הבית הראשי, איש כמידת דרגתו בסולם המעלות של השירותים, האחד בסינר קצר בלבד, השני בלבוש סינורת עליונה נוספת או גם בלבוש עליון בעל שרוולים קצרים; אנשי בית-הבישול, שהחזיקו בידיהם עוף-שחוט, מרוט-למחצה, משרתי האורות, בעלי מלאכה מבית-המשרתים ועובדי-הגן: כל אלה באו, הסתכלו ופיטפטו, התכופפו אל הסחורות, לקחו חפץ זה או אתר בידיהם ושאלו על ערך-החליפין שלו בחשבון משקלות הכסף או הנחושת. גם שני קטני-קומה הופיעו, גמדים: שניים אלה השתייכו אל משק ביתו של נושא המניפה; אולם, אף-על-פי שלא נבדלו זה מזה בקומתם.

וגובהם לא עלה על שלוש מידות-רגל, מכל-מקום היה חילוק גדול ביניהם מבחינת ההתנהגות, כי אחד מהם היה לץ והשני בעל הנהגה של הדרת-כבוד. וזה בא בתחילה, מפאת הבית הראשי; הוא הילך על רגליים שנראו מנוונות עוד יותר כנגד הגוף העליון, התקרבו, מתאמץ לשוות להילוכו מראה-של-טעם, בזיקוף קומה ואפילו בגוף נוטה מעט לאחור, מביט מסביבו בחשיבות ומניע את קטומות-זרועותיו הקטנות בתנועת משוטים, מפנה את כפות ידיו לאחור. הוא לבש סינור מעומלן, ששטחו המשולש הזדקר לפניו באלכסון. ראשו הגיבץ לאחור היה גדול ביחס לגופו ומכוסה שיער קצר, שצימח על-פני המצח והצדעים, אפו תקיף ותוויר-פניו הביעו שוויון-נפש ואפילו יישוב-הדעת.

„האם אתה הוא מנהיג האורחה?“ שאל, בגשתו עד הזקן — שהתיישב על עקביו אצל סחורתו, מצב שגרם לננס קורת-רוח גלויה, הואיל וכך יכול היה לדבר אליו כדבר איש אל ריעהו בשוויון-מעלה. קולו היה אטום, הוא השתדל להעמיק אותו ככל-האפשר, בלוחצו את סנטרו על חזהו ובמושכו את שפתו התחתונה פנימה, על שיניו. „מי הרשה לכם להיכנס? שומרי החוץ? ברשיון הממונה על הבית? אם כן, ניחא. יכולים אתם להישאר ולחכות לו, אם-כי אין ביטחון, אימתי יתפנה בשבילכם. האם מ-בילים אתם דברים מועילים, דברים נאים? או אם מרביתם מיני סדקית? האם יש בהם גם חפצים בעלי ערך נעלה יותר, חפצים הראויים להתכבד בהם, חפצים של טעם ותכלית? רואה אני מיני בושם, רואה אני מקלות. אני עצמי יכול לרכוש לי מקל לשימושי, אם אמצא אחד שיהא עשוי עץ קשה ויש בו משום ערך שלם לפי טיב מלאכתו. ובראש-לכול: היש לכם תכשיטי-גוף, שרשראת, צווארונים, טבעות? אני המטפל בבגדי הגבירים ובתכשיטים; ואשר-על-חדר-ההלבשה — אני הוא. שמי דודו. גם את לב אשתי יכולתי לשמח בדבר-חפץ של ממש, את לב אשתי ציסת, להודות לה על אימהותה. האם יש לאל ידכם לשמשני בדבר כזה? רואה אני נטיפות-זכוכית, רואה אני צעצועים. החפצים הרצויים לי הם מלאכת זהב, אבני ענבר, אבנים טובות, ספיר, אדם, גביש-הרים...“

עוד איש-זוטר זה מדבר כך ומשמיע תביעותיו, והנה מתקפץ השני, מתקרב מפאת ההרמון — במקום שהיה ככל-הנראה עוסק במעשי-ליצים שלו לפני הגבירות: דומה, באיחור זמן הגיעה לאוזניו שמועת המאורע, והיה מזדרז ואץ בשקידה ילדותית, כדי שיספיק להיות נוכח בו — רץ בכל כוחו, ככל אשר יכלו לשאתו רגליו הקצרות והעבות, מפסיק מזמן לזמן את המרוץ על שתי רגליים ומדלג רק על אחת, מצטוו תוך-כדי-כך בקול דק ונוקב, במין עווית-שמחה ובנשימה קצרה:

„מה יש? מה יש? מה מתרחש בעולם? התקהלות, המון עם רב? מה מוצג לראווה? על מה ניתן להשתאות בתצרנו? אנשי מסחור — ועוד גם אנשים פראים — אנשי החולות? או אז מתירא הגמד לנפשו, או אז הוא מתמלא סקרנות, קפיץ, קפוף, או אז הוא נחפו ורץ אל מקום המעשה...“

ביד אחת החזיק על כתפו קופיף שצבעו כחלודה, שהיה זוקף מבטו מעל

מושבו בצוואר נטוי, בעיניים מרווחות ומאויימות. מלבשו של שדך זה היה מגוחך, הואיל והיה עשוי כמין תלבושת חגיגית, שנדמתה — באורח אווילי — כבגד-חולין שלו, ומשום כך היו הקפלים העדינים-המגוהצים בסינורו הקטן, המגיע עד למטה מברכיו, יחד עם מעטהו המצויץ, וכן לסוּטתו הזעירה עם השרוולים הקפלוליים, כולם מקומטים ומשובשים מחמת רוב שימוש. על שורש-ידו הזעיר נשא טבעות-סלילים של זהב, על צווארו הקטן ענד זר-פרחים פרוע, שבו שולבו ונתלו עוד זרים נוספים המקיפים את שכמו, ולמעלה, על קפלט-התלתלים החום, העשוי צמר, שכיסה את ראשו, נשא חרוט-משחה, אך זה לא היה באמת עשוי שומן-ריחני, נודף, אלא היה גליל-לבד שקרי-בושם. לא כפני הגמד הראשון, היו פניו של זה פני-ילד ישישיים קמטים-קמטים דקים, מושחתית-ואר ודומים לשורש היברוח.

בעוד שדודו, שומר המלתחה, התקבל על-ידי המתקהלים בברכה ובדרך-ארץ, התעוררו כולם לקראת בואו של אחיו ובן-גורלו בקול ענות עליונות מופלגת.

„טפסר!“ קראו לו (זה היה כינוי-של-לצון שדבק בו). „בס-אם-חב!“ (זה היה שמו של אֶל-ננס מבדח, שהובא מארץ נוכריה, בתוספת הכינוי „של חג“, שבכך היו מרמזים אל בגדי החג שלבש תמיד). „הרוצה אתה לקנות, בס-אם-חב? היאך שנוטל הוא את רגליו בין זרועותיו! ריץ שפסס-בס!“ (פירוש, „בס הנהדר“, „בס המפואר“). „ריץ לקנות, חב הב, אך מקודם רוח תשאף! קנה לך סנדל, הטפסר, אבל התקן טלפיר-שור על סוליתו, ואז תהיה לך מיטה להסתרה, אבל אל תשכח לבנות לך סולם לעלות עליה!“

כך קראו אליו, וכשהגיע השיב להם מתוך תשנוקים, בקול-צירצור, שכאילו ממרחקים נשמע:

„המנסים אתם כוחכם בליצנות, אתם שרוצי-האברים? והאם כבר הצלחתם לקלוע אל המטרה, כסבורים אתם? אבל הטפסר מפהק — הו-הו-הו, — שכן בדיחתכם משעממת אותו, כמוה ככל העולם הזה, אשר עליו הציגו אחד האלים, העולם בו הכל עשוי בשביל ענקים, הסחורה והבדיחה והזמן. אילו נברא העולם כפי מידת הננס, והיה נוח לשמש לו בית, או אז היה משעשע ולא היה האדם אנוס לפהק בו. שנים קטנות, בחפזות, וכפל שעות קצרצרות היו אז בעולם ואשמורות-לילה זרירות לאוץ. תיק, תיק, ממהר היה אז הלב לדפוק, וכחלום יעוף היה הכול עובר ובמהרה היו אז מתחלפים דורות בני-האדם — כמעט שלא נשאר לו לדור אחד פנאי לחולל מעשה-ליצים נאה על-פני האדמה וכבר חלף ואיננה דור חדש בא ויצא לאור עולם במקומו. או אז עליונים היו החיים הקטנים. אבל כך, נתון הגמד בעולם שרוע, אנוס לפהק, אינני רוצה לקנות את סחורותיכם המגושמות וגם את בדיחתכם הגולמנית לא אקבל, אף לא במתנה. חפצתי רק לראות, מה חדשות בהמשך זמן-הענק בחצרנו — אנשים נוכריים, אנשי מסכנות, אנשי חולות ונוודים פראים, בבגדים שלא ילבש כמוהם אדם... תנף!“ הפסיק פתאום את צירצורו, ופני-הננס שלו נתעוו ברוגז קמטים

קמטים. הוא נתן את-דעתו על דודו, ריעור-הגמד, שעמד לפני הזקן היושב על עקביו, תובע חפצי-ערך ומטלטל את גדמות-זרועותיו הקטנות.

„תוף!“ אמר המכונה טפסר. „הנה כאן נמצא השושבין, מעלת כבודו! האמנם מוכרח ברנש זה להודמן לי בשעה שאני מבקש למצוא סיפוק לסקרנותי — קצתי בחיי! כבר הוא עומד כאן, האדון שומר-המלתחה, כבר הקדים לבוא לפניי ומשמיע דיבורים ריקנים ונמצים להפליא... בוקר טוב, האדון דודו!“ צירצה, בעומדו, בכל קומת ננסותו, אצל חברו. „בוקר נעים ונאה, הוד קומתך המעולה, וכיבוד מכובד למעלת אישיותך המכוערת! האם זכאי אדם לשאול מכל-מקום לשלומה של מרת ציסת, הלופתת את הדרת כבודך בזרועותיה, וכן לשלום הצאצאים המשגשגים בגדולתם, אַסְאָסי ואַבְאָבי המלבבים?“

דודו הפנה את ראשו כלפיהו מעבר לכתפו בזילזול רב, כביכול מבלי שימצא אותו במבטו, ועיניו תרו אי-שם למטה, לרגלי יריבו, על-פני הארץ. „עכבר שכמותך“, אמר, כביכול במנודר-ראש על גורלו של הלז, ומשך פנימה את שפתו התחתונה, עד שהעליונה בלטה למעלה כגון גג. „מה אתה מגשגש שם ומשמיע קול שריקה? אין אני מעריך אותך כערך סרטן או כקליפת אגוז מק הנישא כאבק ברוח; כך אני מעריך אותך. איך אתה מעיז לשאול על אשתי ציסת וכורך גם לעג נסתר בתוך שאילתך עליה ועל ילדי המלבלבים, אַסְאָסי ואַבְאָבי? לא לך הזכות לשאול, הואיל ולא ענייך הוא, ולא הולם, ולא נאה ולא יאה לך, הוי, שלבוֹק־של־כלום וחצץ בן־חצץ...“

„הביטו וראו את זה!“ ענה ואמר הלז, שנתקרא שפסס־בס, ותווי פניו הקטנים התקמטו עוד יותר. „אולי תאמר להתנשא עלי, ומי יודע עד לאיזה גובה, ומבקיע את קולך כיוצא מתוך חבית, בגינדור גינדורי-כבוד, בעוד שאתה עצמך אינך יכול להשקיף אל מעבר לתל עפרה של חפרפרת ואינך מגיע עד קרסולי בני מינך, קל-וחומר עד אזורה של זו החובקת אותך בזרועה? ננס בן ננס אתה מבטן-ומלידה, ולוא תהיה מעמיד את עצמך נשוא-פנים ככל-אשר תעמיד, עד שתדחני בשעה שאני שואל באדיבות לשלום משפחתך, יען-כי לא יאה הוא לי, כביכול, אי, ואתה, מה, שיאה לך וגם נאה לקומתך, כי משחק אתה משחק של מגודל בחזקת בעל לאשה ואב לבנים ומזדווג עם אשת קומה מושלמת ומתכחש לקטנות גזעך...“

אנשי החצר צחקו בקול על הזוטרים הניצים, אשר טינתם אהדדי נראתה כמקור נאמן לעליזות הרבים, ועודדו את שניהם להמשך הקטטה בקריאות כגון: „הרביץ, טפסר!“ — „שלם לו כגמולו, דודו, בעלה-של-ציסת!“ — אבל זה שכינו אותו בשם „בס־אָס־חב“, חדל ממלחמת-השפתיים, וגילה לפתע אישות גמורה כלפי המריבה. מעשה, שעומד היה ליד שנוא־נפשו, והלז — סמוך אל הזקן היושב על הארץ. אולם ליד זה עומד היה יוסף, כך, שבס נמצא פנים־אל־פנים מול בן רחל; ומאחר שנתן בו עינו, הניח את דברי-הנאצה והתבונן בנער ושוב לא יכול להסיר מעליו מבטו, בעוד פני-הלץ הישישיים שלו, שהיו לפני רגע קטן מלאי רוגז זעיר, נעשו חלקים ולבשו ארשת של חקר המשכיח מלבו

את כל סביבותיו. פיו נשאר פתוח, ומקום שהיו צריכים להיות הגבינים (שנעדרו מפניו) התגבע למעלה עד מצחו. באורח זה נשא את עיניו אל החבירי הצעיר, ואגב עשה כן גם הקוף הזעיר שעל כתפו ופער רואותיו במבט מוקסם: צווארו נטוי לפניו למרחק, עיניו קרועות לרווחה ומובלטות. — כך נעץ גם זה את מבטו בקלסתר פני בן־בנו של אברהם.

יוסף נענה ברצון למבחן. בחיך השיב לזקיפת־עיניו של הננס; ועד שהם מביטים זה אל זה, הוסיף דודו, הגמד הרציני, להטיח את נאווו התובעני בפני הזקן, וגם תשומת־לבם של שאר בני החצר חזרה והוסבה אל האנשים הנוכריים ואל סחורתם.

לבסוף אמר האיש הזוטר בעל הקול הקלוש שכביכול ממרחק בא, באורח כה מוזר, ורמזו כלפי עצמו, אל חוזהו, באצבע־הגמד שלו: „ס'ענח'־ואן־נפרו־גת־רוח־תפע־אם־פר־אמון.“
„מה פירוש?“ שאל יוסף...

הגמד חזר והשמיע את אמרתו, והוסיף להצביע אל חוזהו. „שם!“ הסביר. „שם הקטן. לא טפסר. לא שפס־בס. ס'ענח'־ואן־נפרו...“ והוא לימלם את המליצה בפעם השלישית, את שמו המלא, שהיה ארוך ומפואר במידה שהוא עצמו היה אפסי ומבוטל במראהו. פירושו היה: „העצם הטוב“ (כלומר „אוסיר“), „ישמור את אהוב־האֵלים“ (כלומר את „אהובי־אֵל“), „בבית אמון וינצרהו בחיים“; ויוסף הבין את דבריו.
„שם נאה“, אמר.

„כן, נאה, אבל לא אמת“, לחש הקטן מרחוק. „אני נושא־הן, לא. אני אהובי־אֵל, לא. אני קרפד, רק. אתה נושא־הן, אתה נתרוח־תפע, כך נאה ונכון.“

„ומאין תדע זאת?“ שאל יוסף בחיך.
„רואה!“ נשמע כקול מאוב. „רואה ברור!“ הוליך את אצבעיתו אל עיניו. „פיקח“, הוסיף ואמר. „קטן ופיקח. אתה לא מן קטנים, אבל גם פיקח. טוב, נאה, פיקח. אתה של הלז?“ והוא הצביע אל הזקן, שנשא־ונתן עם דודו.
„אני שלוי“, אמר יוסף.

„מילדות?“
„נולדתי לו.“
„הוא אביך?“
„אב הוא לי.“
„מה שמך?“
יוסף לא השיב מיד. הוא העלה בת־שחוק על פיו בטרם יענה.
„אוסרסיף“, אמר.

הגמד מיצמץ בעיניו. הוא הירהר בשם. „נולדת מן הגומא?“ שאל. „האם אתה אוסיר מן האגמון? האם מצאה אותך האם ההולכת־תועה בלחלוחית?“

יוסף שתק. הקטן הוסיף למצמץ בעיניו.
 „מונת־פאף בא!“ נשמע אז בקרב אנשי החצר, והחלו להשתמש ולהסתלק
 משם, למען לא ימצא אותם אשר־על־הבית מתבטלים וחובקי־ידיים. הוא נראה,
 מופיע בין בית־השררה ובין בית־הנשים מפאת החצר, שהשתרעה בין הבניינים
 הנמצאים בקרן צפונית־מערביתה של החווה: שם הילך ועמד, גבר יפה־תואר,
 בא בימים, בלבוש לובן נאה, מלווה על־ידי כמה עבדים מן הסופרים המשתוחחים
 מסביבו, קולמוסי־הקנים מאחורי אוזניהם, נכונים לכתוב את דבריו על־גבי הלוח.
 הוא התקרב. עם החצר פיזר את רגליו. הזקן קם ממקומו. אבל מתוך
 כל אותו זיע־ניע שמע יוסף כקול היוצא מתחת לאדמה קול קטן המלחש אליו
 מלמטה:
 „הישאר אצלנו, איש־מדבר צעיר!“

מונת־פאף

המשגיח הגיע עד לפני שער הפתוח של חומת הבית הראשי שטפחותיה
 משוגנות. כבר נפנה והסב פניו למחצה אל הבית, בשלחו את מבטו אל עבר
 כתפו לעומת קבוצת בני־הנכר, אל מערכת־המרכולת המוצגת שם.
 „מהו הדבר?“ שאל בזיעום־פנים כל־שהוא. „מי ומי הם בני־אדם אלה?“
 מסתבר, כי מחמת עסקים אחרים שכח את ההודעה שנמסרה לו, ומעט
 מאוד הועילו אותות הכבוד שהראה לו הזקן מרחוק בהשתדלות רבה. אחד
 הסופרים הזכיר לו את הדבר, בהצביעו אל הלוח שעליו כבר רשם כנראה
 את התקרית.
 „אה, כן, הרוכלים הנוסעים ממעון או ממוצר“, אמר בן־משק הבית.
 „טוב, טוב, אבל אינני חסר דבר, לבד זמן, וסחורה זו אין בידם למכירה!“
 זהו ניגש אל הזקן, שהתקרב אליו בשקידה. „ובכן, הזקן, השלום לך, לאחר
 שהתרבו אף הוכפלו הימים?“ שאל מוֹנת־פאף. „האם שוב חזרת להיראות לפני
 הבית עם מרכולתך, ובאת לאחו עינינו בנכלולך?“
 הם צחקו. שניהם היו חסרי שיניים ורק ניבים תחתונים היו עוד בפיהם,
 והללו התנשאו בודדים כמזוזות. אשר־על־הבית היה גבר גוף כבן־חמישים,
 שעוד כוחו עמו, ראשו עושה־רושם וגניונוי תקיפים כרום מעמדו בכהונתו,
 אך רצון טוב השרה עליהם רוח נוחה. שקיקי דמעות בולטים עד מאוד היו
 תחת עיניו, והללו נדחקו אל רואותיו, עד שנראו תפוחות וקטנות, כמעט כגון
 סדוקניות, וממעל להן נמתחו גבינים עזים, שחורים כמעט לגמרי. חריצים
 עמוקים ירדו מאפו, שהיה נאה בצורתו, א־כִי מתרחב למטה, עד לפיו, לצידי
 שפתו העליונה המקומרת, שהיתה מובלטת מתוך קלסרתו, מגולחה למשעי כמו
 לחיו. על סנטרו צימח זקן־גימון, שזורקה בו השיבה. שערו נסוג כבר למרחק
 רב מעל המצת, אחורה אל קודקדו, אבל באחורי גולגולתו הוא עמד טפוף

בלתי־שכיחים שקשה להשיגם, ובהם מתבלים כל מאכל בטעם ניחוח חמצמץ. אבל היין שבכדים הללו יין משובח הוא למהדרין מן המהדרין שבעתיים, מעוה שבארץ הכנענים, כמו שכתוב. הנה, מדריג אני את הצעותי, עולה אני מדרגת הנחות אל דרגת המשובח ומשם אל דרגת המובחר, כן המנהג שאני נוהג בדעת שקולה. כי על מיני הצרי והלבונה הללו, ועל שרף החרוב והלודן השחום, גאוותי ברכולתי, והן סחורות, המיוחדות לבית־מסחרי. בזכותם יצא שמנו לתהילה בעולם, ומפורסמים אנו בארצות שבין הנהרות בכך, שמשופחים הם מיני השרף שלנו מכל אשר יש בידי סוחר אחר להציע, בין שהוא רוכל ובין שהוא מיושב, דהיינו בעל חנות־שליקבע, הללו הם הישמעאלים ממדיין, נאמר עלינו, הנושאים נכאות וצרי ולוט מגלעד, להוריד מצרימה. כך שגורה שמועתנו בפי הבריות — משל כאילו לא היינו נושאים עמנו ומובילים עוד סחורות שונות לגמרי, כל אשר ימצא ויזדמן, מן החי או מן המת, מן הנוצר או אף מן הנברא, עד שנעשינו אנשים שיש לאל ידם, לא רק לספק צורכי כל בית אלא גם להעשיר אותם. אבל, אחרי־הנא.

„מה, אתה שותק?“ השתומם אשר־על־המשק. „האם חולה אתה? באם שותק אתה, לא אכירך, שכן מכיר אני אותך רק כשהדיבר זורם מפיו בשגרה עדינה ויורד על זקנך הקטן — עוד הוא שרוי באווני מן הפעם הקודמת, וזה סימן ההיכר, ובו אדעך.“

„האם לא הדיבר הוא כבוד האדם?“ השיב הזקן. „כל היודע לערוך מלותיו בטוב טעם ואמרתו צרופה בפיו, ימצא חן בעיני אלוהים ואדם, המטים לו אוזן קשבת. אבל עבדך אינו מבורך במליצה הצחה ואינו אדון על אוצר הלשון, אודה בגלוי; ועל־כן דיבורו כמעין שאינו פוסק ובעל־כורחו הוא מרבה מלל כשטף, תחת חסרונה של לשון־לימודים עריבה. כי מוכרח איש־המסחור לכלכל משפטו בדברים ולשונו אנוסה לדבר חלקות לקנות לב הלכות, שאם־לא־כן יעשה, לא ישתכר די מחייתו ולא ימכור לאיש ואיש את שבעת־המינים שנשתבחה בהם מרכולתו...“

„שישה“, נשמע כאן קולו המלחשש של הזוטר אהוביאל, כאילו מרחוק, אף־על־פי שעומד היה קרוב מאוד, „שישה מינים בלבד הצעת, הזקן: מנורות וצרי, מעדרים ובצלים, ונכאות ויין. ואיהו השביעי?“

הזקן הניח את יד שמאלו כאפרכסת אצל אוזנו ובימינו הצל על־גבי ציני כצופה ומחפש.

„מה הדבר שהשמיע האדון הזה, הממוצע בקומתו ומלבושו הדר?“ שאל. אחד מאנשי חברתו הסביר לו את הטענה.

„הן הן“, השיב על כך, „גם השביעי עוד הימצא ימצא בקרב כל הסחורות המהוללות בפי כול, זה שהורדנו למצרים לבד מיני הבסמים, וגם בעבורו אני נכון להריץ את לשוני כהלכה, בשקידה רבה אם גם לא בנעזמות ברורה, למען תגיע הסחורה אל האיש ואל הבית כתכליתה ולמען יעשו להם הישמעאלים אנשי מדיין שם טוב בזכות כל אשר הם נושאים ומובילים מצרימה.“

„הוא־לא בטובך!“ אמר עתה המשגיח. „הסבור אתה שיכול אני לעמוד כאן ולשמע פיסומי־מליכם כל ימי רצ? הן כמעט הגיעה שעת צהריו, רחם־נא עלי! בכל רגע עלול האדון לחזור הביתה מפאת מערב ולשוב מן הארמון. האם אסמוך על עבדי הבית ולא אתן את דעתי על כל הנעשה. האם הכול נכון בחדר־האוכל, המוכנים הברווזים הצלויים והעוגות והפרחים, וימצא אדוני את ארוחתו כפי שהוא מורגל, יחד עם האדונית וההורים הנאצלים מן הקומה העליונה? הזדרו או כלה ולך! עלי להיכנס הביתה. הזקן, אין תועלתך מרובה עם שבעת המינים שלך, תועלתך מועטת מאוד, אם אדבר גלויות —“

„כי מיספנות מיספנים הוא ממפרו“, צירף מאמרו דודו, הגמד בעל־הזיווג.

בן־משק־הבית העיף מבט אל המחמיר בדין.

„אך אתה זקוק לדבש, כפי שנראה לי“, אמר לזקן. „ובכן, נותן אני לך

כדים אחדים מדבשנו חלף שני מעדרים כאלה, למען לא אצער אותך, אותך ואת אלוהיך. ועוד תתן לי חמשת השקים מן בצלי התבלין הללו, בשם הגדול הנעלם, וחמש מידות מיינך יין־הכנענים, בשם האם והבן!.. ומה מחיר אתה מחשב? אבל אל תנקוב תחילה את שילוש־המחיר, כדרך הרוכלים התגרנים, לבעבור נשב כאן ונתמקח, אלא נקוב מיד לכל־היותר את כפל המחיר, כדי שנגיע במהרה אל הסך המגיע לך בצדק ואוכל להיכנס ביתה. אתן לך חליפיהם נייר־כתיבה ומן הבד ממלאכת הבית. רצונך תוכל לקבל גם שיכר ולחמים. ובכן, הזדרו, למען אסתלק!“

„הנה אשרת אותך כחפצך“, אמר הזקן, והתיר את מאזני־היד מעל חגורתו.

„על־פי רמיזת עיניך ומאמר פיך ובלי תנאי ישרתך עבדך. מה אני אומר: בלי תנאי! בתנאי, כמובן; אבל בלי תנאים! לולא ההכרח להחיות את נפשי, היו כל הדברים נתונים לך בלא מחיר. אבל כך, אקבע לך מחיר, המניח לי חיים של צימצום, צימצום המקיים אותי כחוט־השערה לשירותך, כי זהו העיקר. — הספת?“ אמר אל עבר כתפו כלפי יוסף. „קח את רשימת הסחורות, אשר ערכת, הדברים בדיו שחורה, המשקל והכמות באדומה! קח וקרא באוזנינו את משקל האשקלוניות והיין, דבר ומחירו, אבל חשב אותם בעומדך על רגליך ועל רגל אחת במידות הערכים של המדינה, בערכי דָבָן ומָנָה, למען נדע, מה ערך הדברים במשקל נחושת, ומעלת כבוד בן־המשק יוכל ליתן לנו מבד־הפשתן ומנייר־הכתיבה, מלאכת ביתו, כערך אותו משקל נחושת, בנדיבות לבו! אבל אנוכי מוכן, איש חסדי ומיטיבי, לחזור ולשקול את הקניינים, אם רצונך בכך, לבחינה ולבדיקה.“

יוסף כבר החזיק את המגילה המוכנה תחת ידו, ניגש עמה ופרש אותה. אצלו עמד מר אהוביאל, שלא יכול להביט אל הרשימה כלל ועיקר, אבל השקיף למעלה בתשומת־לב, כלפי הידיים הפורשות אותה.

„המצווה אדוני שינקוב עבדך את כפל־המחיר או את המחיר הצודק?“

שאל יוסף בענווה.

„את הצודק, כמסתבר; האם הובל הבלים אתה?“ גער בו הזקן.

„אבל רומ־מעלת בְּיָהֶמֶשֶׁק ציווה שתנקוב את כפ־המחיר“, ענה יוסף בכבוד־ראש מלא חן. „מעתה, אם אנקוב את הצודק, עלול הוא לסבור, שהוא הכפל, ויציע לך את מחציתו — ואיך תמצא את מחיית נפשך? מטב היה אולי שיהיה בעיניו הכפל — הצודק, ואז, אם אף יפחית אותו מעט, עוד תוכל להתפרנס בלא צימצום מופלג.“

„הא, הו“, השמיע הזקן. „הא, הו“, חזר ואמר ונשא עיניו אל אשר־על־הבית, לראית, מה הדבר בעיניו. המשרתים הסופרים, עם קני האגמון מאחורי ארזניהם, צחקו. הלץ אהוב־אל טפח אפילו בידיו הזעירות על רגלו, שהרימה, עד שמכרכר היה על רגלו השנית. פני־היברוח שלו התקמטו באלף קמטים ברוב תענוגו הנסני ממילא מוכן, שדודו, אחיו־במידת־הקטינות, הבלית את גג שפתו העליונה ביתר הדרת־כבוד ונידנד את ראשו.

מוֹנֵת־פֶּאֶף עצמו, שכמסתבר, לא נתן עדי־עתה את דעתו כלל על בעל־הרשימה הצעיר והפיקח, תלה בו עכשיו את עיניו בפליאה, שהלכה והתגברה מהר עד לתימהון, שלאחר זמן קצר עלול היה בלי ספק לזפות בכינוי שונה אך במעט מאוד מן הפליאה, אם־כי בעל משמעות עמוקה ממנו לאי־ערך. ייתכן — וברצוננו לגלות בכאן רק השערה בלבד, ולא נעזי להשמיע סברא —, ייתכן, שבאותו רגע, רגע שהרבה היה תלוי בו, עשה האל התוכן, אלוהי האבות, מעשה מיוחד למען יוסף, והשפיע עליו קרן אור, שהיה בה משום סגולה לעורר בלב האיש המתבונן את הנדרש לתכלית הנרצה. הוא, אשר בו אנו משיחים, אמנם נתן לנו את כוח הראייה והשמיעה ושאר החושים להנאתנו דרך חירות; אבל בתנאי, שהוא ישתמש בהם כאמצעים וכפתחי כניסה לכוונותיו וכדרכי השפעה על רוחנו לפי תכונת תוכניותיו הקרובות או הרחוקות יותר — וזה שורש רמיותנו, שאנו מוכנים לבטלה מיד, באם סגולת־העל־טבעיות שבה תיראה כבלתי הולמת את סיפור המעשה הטבעי שלפנינו.

פירושים טבעיים ומפופחים — מקומם יכירם בכאן במיוחד, הואיל ומוֹנֵת־פֶּאֶף עצמו — איש מפופח וטבעי היה, ולא עוד, אלא גם השתייך אל עולם הנמצא במרחק רב מאותו דור, אשר בו דבר־שלי־שגרה היה הרעיון, שאפשר ואפשר לפגוש את אחד האלים באורח בלתי־צפוי, לאור השמש, כביכול בראש־הוצת. מכל־מקום קרוב יותר היה עולמו מאשר עולמנו אל אפשרויות וציפיות כאלה, ולוא אף נסוגו־ופרשו כבר אל תחומו של פלג־הביטחון, אל תחומו של הבלתי־ברור־לגמרי, הבלתי־ממשי, אשר אין פשוט־כמשמעו. עובדה, שהיא תלה עינו בן רחל וראה, שהוא יפה. אך הרעיון על היפה, שנדחק ונכנס אל הכרתו בדרך מראית־העין וכבש את תודעתו, היה סמוך, בתוקף צו־ההיגיון, אל דימוי הנרמ, וזה האחרון היה כוכבו של דיחותי מן אשמון, אות־השמיים של טהות, אדוני המידה והמשטר, טהות החכם, המכשף, הסופר, והנה, עומד לפניו יוסף, ובידו מגילת ספר, ומשמיע דברים של חוכמה ושל ליצנות מפולפלת, שהם למעלה ממידת ערמומיותו של עבד, ולוא גם עבד יודע ספר — ודבר זה הפריע את טמיכות־המחשבות והכניס בה אי־מנוחה. הבדוי והאסייתי

הצעיר לא נשא ראש־מגלן על כתפיו, ולפיכך היה אדם מן־הסתם, לא אָל, ולא טחות מן אשמון. אבל יש לו עמו מגע מחשבתי, והופעתו דר־משמעית, בדומה למלים מסוימות, כגון ש־התואר „אלוהי“, שנגזר משם־העצם הנשגב, אך לעומתו יחול בו מיעוט־חשיבות מסויים, ואין כוונתו להכיל את כל ממשותו ותפארתו של השם, אלא רק להעלותו בזיכרון, ולפיכך הוא מקיים את עצמו על דרך המשל הבלתי־ממשי וההשאלה־למחצה, אבל מתוך שמירת פירוש התלוי ברפיון, התובע לעצמו שוב גם ממשות, באשר ה„אלוהי“ מביע את הסגולה המוחשית־התוארית, דהיינו את צורת הופעתו של האָל.

דו־משמעויות ממין זה התחוללו בקרב בן־המשק מונת־כפאָ בשעה שנפל מבטו הראשון על יוסף, והללו עוררו את תשומת־לבו. היה במחזה זה משהו מן היסוד החוזרו־מופיע. כבר התרחש הדבר באחרים, כך או באורח דומה לכך, ועתיד היה להתרחש שוב באחרים. ואין להאמין, שאדם זה שקרהו הדבר, התרגש במידה יתירה. הרגשות שהתחוללו בו למעשה לא היו בעיקרם עזים יותר ממיני רגשות שעשויים היינו לסכמם בקריאה „לכל הרוחות!“ הוא לא אמר כך. הוא שאל:

„מה הוא זה?“

„מה“ הוא אמר מתוך זילזול וזהירות, ובכך הקל על הזקן את מתן־התשובה.

„זה“, השיב הזקן, מצטחק, „הדבר השביעי.“

„מנהג פראים הוא“, ענה המצרי, „לדבר בחידות.“

„האין איש־חסדי מחבב חידות?“ ענה הזקן. „חבל! ידוע ידעתי עוד

כמה וכמה שכמותן. אבל זו פשוטה היא לחלוטין: הוכיחו אותי על כך,

שהדברים אשר הצעתי לא היו שבעה מינים, כפי שהתפארתי וכפי שנאה הוא

ויאה יותר, אלא רק ששה. ובכן, מין־מפּר־עבד זה, הרושם את רשימת סחורותי,

הוא השביעי, נער כנעני, שהורדתיו מצרימה יחד עם מיני הבסמים שלי

הנודעים לתהילה, והוא עומד למכירה. לא בכל־תנאי ומחיר, ולא משום שאין

בו תועלת בעבורי. יודע הוא לאפות ולכתוב ויש לו ראש בהיר. אולם בשביל

בית מכובד, בשביל בית כביתך, בקיצור: בשבילך, מוצע הוא למכירה, אם

יש ברצונך לשלם את תמורתו, למען אשתכר את מחייתי ולוא אף בצמצום.

כי מאחל אני לו שיהיה ו־כה במשכן טוב.“

„המתכונת מלאה אצלנו!“ הצהיר המשגיח בנידנד־ראש, בחופזה כל־

שהיא. כי דעתו לא היתה נוטה אחרי כפל־המשמעות, לא במובן השפל, ואף

לא מן הבחינה הנעלה יותר, ומדבר היה כאיש המעשה, שיש את נפשו לגונן

על תחום העניינים המסור לידיו בכל מידת הפיפחות המיוחדת לו, כנגד חדירתם

של היסוד המתנגד־לסדר והנעלה וה„אלוהי“ כביכול.

„אצלנו אין מקום פנוי“, אמר, „ועבודת הבית מלאה במניינה. אין אנו

חסרים, לא אופים ולא סופרים ולא ראשים ברורים, כי ראשי ברור הוא די

צורכו לשם הבית בשביל שאשמור על סדריו. חזור וקה את הדבר השביעי

אשר לך ולך לדרכך, ויספון לך לתועלתך!“

„כי מיספנות הוא ומיספן, ומיספנותו של מיספן!“ הוסיף דברו בכבוד ראש דודו, בעלה של ציסת.

אבל קול קלוש אחר ענה לקולו האטום: קול הצרצר של אהוביאל המוקיונון, שליחש:

„הדבר השביעי הוא המשובח בכולם. קנה אותו, מִזְנֵת־פֶּאָף!“
והזקן חזר ופתח:

„כמידת בהירותו של ראש האדם עצמו, כן ירגזו על אפילת ראשיהם של אחרים, ובגללם הוא סובל מחמת קוצר־רוח. ראש עליון בהיר זקוק לראשים כפופים בהירים. את העבד הזה הועדתי לך ולביתך עוד בהיות רווחים עצומים של מרחבים וימים מפרידים ביני ובינך, והורדתיו אליך ואל ביתך, למען אגישו לפניך כממכר יתרון וידידות. כי בהיר הוא הנער וכוחו בפיו, ומנעים בשפתו ומפיק מרגליות מאוצר הלשון, עד שנעשה בשרך חידודיך־שֶׁל־תִּעֲנוּג. שלוש מאות ושישים פעם בשנה יברכך בכרכת לילה טוב בצורות־ביטוי שונות, ויודע חידושים גם לחמשת הימים הנותרים. אכן, אם יחזור וישמיע פעמיים דבר אחד, רשאי אתה להחזירו לי חלף כל דמי־קניינו.“

„שמעני, הזקן!“ ענה ואמר המשגיח. „הכול שפיר. אך מאחר שכבר דיברנו על קוצר־רוח — הריני אומר לך, שהולך ומתקרב אני אל קצה גבול סבלנותי. מוכן הייתי, בכל רצוני הטוב, לקנות ממרכולתך אי־אלה צעצועי־הבל, שאף צורך אין לי בהם, אך למען אשר לא אעשה עגמת נפש לאלהיך ולמען אוכל לשוב סוף סוף אל הבית, — ומיד אתה מבקש לצודד אותי ברשת להגיק, להקנות לי עבד־מגיד־לילה־טוב, ועוד אתה מעמיד פנים כאילו מיום היווסד הארץ הזאת על מוסדה לא נועד זה אלא לבית פטיפרע בלבד.“
כאן השמיע דודו, המלחחן, צחוק־לעג ברור במילואו, מלמטה כלפי מעלה, שצלילו היה כגון „הִי־הוּ!“; והמשגיח הטיל עליו מבט נחפו ונרגז.

„וכי מאין לך דבר דוֹבֵר־צָחוֹת זה?“ הוסיף ואמר, והושיט בה־בשעה את ידו מבלי שיכוון את מבטו, לקחת את מגילת־הכתב; ויוסף ניגש והגישה לו בנימוס. מִזְנֵת־פֶּאָף פרש אותה והחזיקה לנגד עיניו במרחק רב, הואיל והיה כבר מרחיק־רואי במידה רבה. תוך כדי־כך ענה הזקן ואמר:
„כדבריי כן הוא. חבל על החידות, שאין איש־חסדי מחבב אותן. כי ידעתי חידה אחת כתשובה, לאמור, מאין לי הנער.“

„חידה?“ ענה המשגיח בפיו־הנפש, שכן מסתכל היה בכתב־הרשימה. „נחש זאת לי, אם מצאתי חן בעיניך!“ אמר הזקן. „אם עקרה ילדתהו לי — מה זה? התוכל לפתור?“

„אם כן, הוא כתב את זה?“ שאל מִזְנֵת־פֶּאָף תוך כדי התבוננות. „המ־ — היסוג אחורה! תמים עשוייה המלאכה ובעונג, ובחוש של נוי, לא אכחד את הדבר תחת לשוני. עלולה היתה לשמש קישוט לקיר ויפה גם להיחקק ככתובת. היש בה גם טעם ודעת, לא אוכל לדון, כי בלעג־שפה נכתבה. — עקרה?“

שאל, כי בחצי־אוזן שמע את דברי הזקן. „אם עקרה? מה אתה סח? האשה — או עקרה היא או יולדת. מה פירוש אמצא בשתיהן יחדיו?”

„חידה היא, אדוני”, הסביר הזקן. „נטלתי לעצמי רשות להלביש את תשובתי בלבושה של חידת־בדיחה. אם טוב בעיניך, אגיד את פתרונה. הרחק מכאן, מצאתי בדרכי באר חריבה, ומתוכה שמעתי יבבה. אז העליתי את זה לאור, לאחר שהיה שלושה ימים בבטן האדמה, והשקיתי אותו חלב. כך היתה לי הבאר לאם, והיא עקרה.”

„ובכן”, אמר המשגיח, „חידתך מתקבלת על הדעת. אמנם, לצחוק עליה בגרון אי־אפשר. אם יגחך אדם בבת־שחוק, יצא ידי חובתו לאדיבות.” „אפשר”, ענה הזקן בלחש־עילבון, „אפשר שהיית מוצא בה יתר־בדיחות, אילו פתרת אותה בעצמך.”

„פתור אתה לי חידה אחרת”, השיב לו בן־המשק, „והיא סתומה הרבה יותר: מדוע אני עומד פה עדיין ומרבה להג אתך?! פתור אותה, והיטיבה לפותרה משפתרת את חידתך שלך, כי לפי דעתי אין בעולם מזיקין המולידיים בתוך בארות, למען תלדנה אלה. איך איפוא הגיע הולד לתוך הכרס ואיך בא העבד אל הבאר?”

„אדונים קשים, בעליו הראשונים, אשר מהם קניתי”, אמר הזקן, „השליכוהו לתוכה עקב עבירות קלות באורח יחסי, עבירות שאין בהן כדי למעט את ערכו, כי מוסבות הן רק על ענייני חוכמה ועל הבחנות דקות כגון ההבדלה בין „כך־ש־” לבין „למען־ש־” — אין כדאי לבזבו עליהן דיבור אחד. אולם אני קניתי, הואיל ומיששתי ומישמשתי באצבעותי הללו ומצאתי כי משובח הוא הנער שתי־וערב, חרף האפילה המכסה על מוצאו. ואף גם זאת, שכבר התחרט על משוגותיו בהיותו בתוך הבאר, והעונש טיהר אותו מחטאיו עד שנעשה לי עבד שאין בו פגם, ויודע הוא, לא רק להשיח ולכתוב, אלא גם לאפות על האבן ריקקי מצות אשר טוב טעמם ואין כמוהם. אל יהלל אדם את שלו, אלא יניח לזולתו שיכנה אותו בכינויי הפלגה כגון, בלתי־שכיח; אבל לא נמצא באוצר הלשון כינוי אחר לציון תבונתו ונוריותו של נער זה שהיטהר בעונשים קשים, אלא זו: — בלתי־שכיחות’ הן. ומאחר שכבר שמת עליו עינך לטובה, ואני חייב לכפר את פניך על כסילותי, באשר ציערתך וניסיתך בחידות, קח־נא אותו במתנה ממני לפטיפרע ולביתו, אשר עליו אתה ממונה קצין ומשגיח. הן ידעתי, שתזכרני לטובה בתשורת גמולים טובים כדי עושרו של פטיפרע, כך־ש־” ולמען־שאחיה, ואוכה לספק גם להבא את צורכי ביתך, ואף להרבות קנייניו.”

המשגיח התבונן ביוסף.

„האמת היא”, שאל בלשון קשה בהתאם למצב, „כי איש־דברים אתה,

היודע להשמיע אמרי שפר?”

בן־יעקוב התאמץ להשיב בכל כוחו בשפת מצרים.

„דיבור עבד לא דיבור הוא”, אמר בלשון הפתגם העממי, „יילאם הנקלה,

בעת אשר נועצים הגדולים, זו ראשית חוכמה בפתח כל ספר. וגם שמי אשר
בו נקראתי, שם של שתיקה הוא.

„כיצד? מה שמך?”

יוסף היסס. אחר־כך נשא את עיניו.

„אוסרסיף”, אמר.

„אוסרסיף?” חזר ואמר מונת־פאף. „שם זה אינו ידוע לי. אם־אמנם לא
זר הוא ואפשר להבינו, הואיל ונמצא בו זה אשר מן אבותי, ארון השתיקה
העולמית. אך לעומת־זאת אין הוא מקובל במדינה, ואין איש שנקרא כך במצרים,
לא עתה ולא בימי המלכים הקודמים. אבל, אם־כי שם של שתיקה לך, אוסרסיף,
בכל־זאת אמר עליך אדוניך, שיודע אתה לומר ברכות נעימות ומבין להשמיע
ברכות־לילה־טוב שונות כערוב היום. ובכן, גם אני אעלה היום על משכבי
לישון ואתכרבל על יצועי בקיטון המיוחד לשלומי־אמונים. מה תאמר לי איפוא?”
„נוחה בעריכות”, ענה יוסף בכוונה, „כתום עמל היום! יהיו פפות רגליך,
שנחרכו בלהב נתיבו, מהלכות באושר על טחבי השלווה, ותמצא לשונך היגיעה
שיקוי משובב במעייני־הלילה המפפים!”

„כך... זה על־כ־פנים נוגע עד הלב”, אמר הקצין ומיד נתקשרו עיניו
בדמעות. הוא רמוז לזקן במנוד ראש, וגם הלז הינהן ושיפסף ידיו בציהוק
כלפי עצמו. „אדם שיש לו תלאות בעולם, כמוני, ויש שגם מיחושים כל־שהם
מציקים לו ואינו בקו הבריאות הואיל וכליותיו לוחצות, הרי שנוגע הדבר ממש
בלבו. האם יכולים אנחנו”, פנה לאחוריו אל סופריו, „בשם סת, להשתמש
בצוער־עבדים — כגון מדליק־מנורות או מזלח רצפות? מה דעתך ח'אמע'ת?”
אמר לאחד קיפח, שכתפיו נוטות קדימה, ומאחורי שתי אוזניו היו תחובים כמה
קני־כתיבה. „האם נצרכים אנחנו?”

הסופרים העמידו פנים כפוסחים על שתי הסעיפים, והיססו לומר הן או
לאו, באשר הבליטו את שפתותיהם ומשכו את ראשם בין כתפיהם ושילחו
את ידיהם לתוך החלל עד מחצית גובהם.

„מה פירוש, נצרכים?” ענה זה שנקרא ח'אמע'ת. „האם, נצרכים” פירוש
חסרים מבלתי יכולת לשאת את החיסרון? — אז לאו. אבל נצרך הוא גם זה
שאפשר להיות בלעדיו. הדבר תלוי במחיר הממכר. אם רוצה הפרא למכור
לך עבד־סופר, גרשהו; כי רבים אנו הסופרים למדי, ואין אנו נצרכים לאחד
נוסף וגם אין אנו יכולים להשתמש בו. אולם, אם מציע הוא שתקנה עבד שפל
לשמירת הכלבים או אולייר לבית־המרחץ, אז יגיד את מחירו.”
„ובכן, הזקן”, אמר המשגיח, „מהר! מה מחיר אתה דורש בבן־הבאר
שלך?”

„לך הוא?” ענה הישמעאלי. „מאחר שבאנו לכלל שיחה על־אודותיו ואתה
שואל עליו, הרי שלך ולך הוא. באמת, לא ממידת דרך־ארץ הוא, שאהיה אני
קובע את ערך מתנתך תמורתו, שמבקש אתה ככל־הנראה ליתן לי. אבל אתה
ציווית — והקוף יושב ליד המאזניים! האיש אשר לו אבן ואבן, איפה ואיפה —

יִפְנוּ ירח בלילה! מאתיים דָּבָן נחושת, כך יש להעריך את ערך העבד על־פי סגולותיו שבלתי־שכיחות הן. אולם הבצלצלים מאשקלון והיין מעזה לך הם כתוספת חינם וגירומים לאות ידידות.”

המחיר היה מפולפל, עם זאת יפה עשה הזקן, באשר שיווה לבצלצלי־הבר וליין־הכנענים המבוקש אופי של תוספת משקל, ולפיכך היתה התביעה כולה נזקפת על חשבון צוער־העבדים אוסרסיף, — הערכה מופרזת, גם־אם נודה, כי מכל שבעת המינים של הרוכלים־הנוסעים, ובכללם גם הבסמים המהוללים, רק מין זה בלבד היה ראוי שיהיו טורחים בעבורו להורידו מצרימה; ויתר על כן: אפילו נדון בעסק כך, שכל מסחרם של הישמעאלים לא היה אלא כסרחה־העודף וכל עצם טעמו התמצה במטרה, שהנער יוסף יורד על־ידו מצרימה, למען תתקיים עצת עליון. אין איש מעיז להעלות על הדעת, שהיה שמץ של נבואת־לב מעין זו שורה על רוחו של המעיני הזקן; על־אחת־כמה היתה מחשבה כזו רחוקה מן המשגיה מונת־כַּאֶף כרחוק פאת־יָם, ומותר להניח, שהוא עצמו היה מביע מחאתו כנגד הפקעת השער ללא הקדים אותו האישון דודו, שהתערב מיד בהדרת־כבודו. בכל מלוא תוקפו הוציא את דבר העירעור מתחת גג שפתו העליונה וטילטל את ידיו הזועירות שבקצה גדמות זרועותיו לפני חזהו. „זה מגוחך!“ אמר. „זה מופרז לעילא ומגוחך עד לבלתי־נשוא, המשגיה; הסב פניך מעליו בזעם! חסר־בושה הוא חמסן זקן זה כשהוא מדבר אליך על־דבר ידידות, כאילו יכולה היתה לקום כזאת או כדומה לזאת, בינך: איש מצרי, הממונה על קנייניו של אחד גדול, ובינו, פרא־אדם בן חולות המדבר! אולם מסחרו — רשת פרושה היא לרגליך ומלכודת לעצמותיך, כי לא פחות ממאתיים דבן־נחושת הוא מבקש לקחת מידך במחיר גולם זה“ — ובכף ידו הפשוטה הוא רמו כלפי מעלה, אל יוסף, שאצלו התייצב ולא זו — „במחיר סרחן־של־מדבר זה ובמחיר סחורת־מיסכנות חשודה. שכן הדבר הלזה חשוד בעיני עד אין־שיעור, ואף כי יודע הוא לפטפט במתק־שפתיים על טחבים ופיקויי־מעיינות, אבל מי יודע, בשל איזה פשע מגונה שאין לו כפרה הוכרח להתוודע אל הבור, שמתוכו העלה אותו כביכול הנוכל הזקן. אפס, כה דברי: שלא תקנה את הפרחה, ועצתי היא להפר את העצה שתרכוש אותו לפטיפרע, כי לא תהיה תפארתך על המעשה ולא יודך האדון.”

נאום דודו, הממנה על קופות התכשיטים. אבל אהרי קולו נשמע קול קלוש כקול צרצר מתוך הדשא: קולו של אהוב־אל בלבוש־החג, קול „הטפסר“, שעמד בצדו השני של יוסף; כי שני אלה ניצבו מימינו ומשמאלו. „קנה, מונת־כַּאֶף!“ ליחשש זה והתרמם על בהונותיו. „קנה את נער־החולות! מכל שבעת המינים, קנה אותו בלבד, כי הוא המשובח שבכולם! סמוך על הקטיף, הוא רואה! טוב ונאה וחכם הוא אוסרסיף. מבורך הוא ויהיה ברכה לבית. קח עצה יאה!”

„אל תיקח עצה פחותה, קח עצה נאמנה!“ קרא לעומתו השני. „איך ישיאך עצות נאמנות זה, בן־הגרוגרת, אם הוא עצמו לא נאמן ולא מלא, כי־אם נבוב

כקליפת אגוז הנישאת ברוח? הלא חדל-משקל הוא בעולם ולא בעל-בעמיו, אלא שט על-פני המיים כפקק-שעם, הלוליינ והמוקיון, — איך ישית עצות של תכלית ולשפות בענייני העולם, על סחורות ובני-אדם וסחורת-אנוש?"

"הה, ריקא של גינדורי כבוד, הוי, אתה גולם-אמונים ואין-בלתו!" צעק בס'א-חב, ופני הננס שלו התקמטו באלף קמטים של חימה. "וכי כיצד אתה רוצה לשפוט ולשית עצות טובות ולוא גם בדבר הפחות והנחות, אתה זוטוט מומר? חוכמתך הקטנה הכחדת, כי התכחשת לגמדותך ותנדווג עם שרועת-בשר, אף הולדת ילדים ארוכי אברים כמוטות, אסאסי ואבאבבי, ועוד תתן את עצמך אכיר הכבוד. אמת, ננס נשאת לפי קומתך ואינך יכול להשקיף אל עבר לאבן-האזל. אבל טיפשותך רמת-קומה היא תמים, ומשפטך מטומטם כליל על סחורות ועל בני-אדם ועל סחורת-אנוש..."

לא ייאמן, עד-מה מיררו תוכחות אלה את נפשו של דודו, ועד-מה עורר תיאור מצבו השכלי את חמתו. פניו התכרכמו, גג שפתו העליונה ריטט והוא השמיע נאומים ארסיים לסתור את דברי אהוביאל ולהוקיע את ריקנותו ופגימות ערכו, אולם גם הלז לא בושש לשלם לו כגמולו באמרי זדון על-אודות אבדן כל בינתו עקב רדיפת-הכבוד הנבובה; וכן היו הקטינים ניצים ומתקוטטים, ידיהם על ברכיהם, בשני צדי יוסף, פורצים איש לעומת ריעהו מסביבו כגון מסביב לאילן, המפריד ביניהם ומגונן על האחד כנגד ריעהו; והנאספים כולם, מצרים וישמעאלים, ובכללם המשגיח עצמו, צחקו וצהלו על מלחמת-זוטא זו למטה; — אלא שלפתע הכל פסק.

פּוּטִיפּר

כי ברחוב, ממרחק, עלה שאון והתגבר: שעט-סוסים, רעם גלגלים, גם טפחות רגלי-אדם רצות, וכן קול-מקהלה הקורא לזהירות; וכל זה מתקרב והולך במהירות מרובה והיה כבר סמוך עד מאוד אל השער.

"הנה, אשר יגורתי", אמר מֹנֶת־פֶּאֶף, "האדון. והסדר בחדר המשתה? הוי, השילוש הגדול של נוא, בעבור מעשי-ליצים ביטלתי את זמני! הסו בני-תחת, או שתטעמו טעם הרצועה! ח'אמע'ת, גמור את העסק, אני מוכרח להיכנס עם האדון אל הבית! קח את הסחורות במחיר המתקבל על הדעת! היה שלום, הזקן! חזור ושוב אל שער הבית בעוד חמש שנים או שבע!"

והוא פנה לדרכו בחופזה. השומרים היושבים על ספסל הלבנים השמיעו צעקה אל תוך החצר. מעברים שונים רצו אנשי שירות, שביקשו להקביל את פני רבם, משתחוים על פניהם בשני צידי הכניסה. וכבר קירקשה המרכבה ונשמע הד טפחות הרצים באכסדרת-האבן של השער: פטיפרע נכנס, כרוזים הנושמים בכבדות, קוראי אזהרות רצים לפניו, נושאי-מניפות הנושמים בכבדות רצים מעבריו ומאחוריו, שני סוסים שרוקים, מבריקים ברתמתם הנאה, מקושטים

בנוצות היען, דוהרים במשובה גאיונה לפני כרכרת-גלגליים, מין רכב של הידור עם עקומת-מסעד מקושתת מעט: — רק שניים, הוא עצמו והרכב, עמדו בו, — אך הרכב היה בטל ממלאכה, ונראה שאינו נמצא שם אלא לשם מראית-כבוד, כי רעה-פרעה נהג בעצמו, וניכר בתווי-פניו ובלבוש-הדרו שהאדון הוא זה המחזיק ברסן ובשוט: אדם גדול וכרסני במידה מופלגת, פיו קטן, כשם שראה יוסף ביעף; אך תשומת-לבו נמשכה בעיקר אל הזיקוקים, שנורו מן האבנים הצבעוניות המשובצות בחישוקי גלגליה של המרכבה וסובבו לאור השמש — שעשועי זהרורים סובבים בגוניהם, שנכון היה יוסף לשמח בהם את עיני בנימין, אחיו הקטן; נזי זה חזר והופיע, אם כי לא סחור-סחור, בדמותו של פטיפרע גופו, — כלומר בצווארונו, מלאכת-מחשבת נהדרת למראה, שהיתה מורכבת לוחיות-חרסין ואבני חן מכל הצבעים, רבות עד אין-מספר, מוארכות ומלוכדות טורים טורים לאורכן, וגם הללו השתקפו בלהט נגהות סוער-בניצנוציו תחת אש-הלובן האדירה, שהוריד וירה אל-השמש השגיאה ממרומיו על ואסת כולה ועל המקום הזה.

צלעות הרצים ריפרפו. צמד הרתמה המבריק עמד, שועט, בגילגול עיניים ובנחרה; ואחד המשרתים, שאחו מיד את הרסן, טפח על צווארי הסוסים שטופי הזיעה והשמיע דברים מרגיעים. בדיוק בין חבורת הרוכלים ובין שער החומה המקיפה את הבית הראשי, בסמוך לעצי התומר, נעצרה המרכבה, ולפני השער התייצב מונת-כאף להקביל את פני רבו; הוא מיהר התקרב, כפוף בבת-שחוק ובתווי-פנים של חדווה, ואפילו מנדנד את ראשו מרוב התפעלות, וניגש, כדי להושיט ידו לאדון ולסייע לו ברדתו מרכבו. פטיפרע מסר את המושכות ואת השוט לרכב, ואז לא התזיק עוד בידו הקטנה, אלא מטה קצר, עשוי קנה ועור מוזהב, שהתעבה בקצהו כגליל ודומה היה כמין אלה מעודנת. „לרחוץ אותם ביין, לכסותם יפה, להוליכם סביב!“ אמר בקול עדין, בהרימו לעומת הסוסים אותה שארית הדורה של נשק-פראים, שנותרה כסמל קליל, כאזת מעלת-השררה; דחה את היד המושטת בהכנעה וקפץ מעל מושב הכרכרה בעצמו, בקלות עירנית חרף כובד משקלו, אף-על-פי שיכול היה לרדת במתינות איטית.

יוסף ראה אותו ושמע את דבריו בבהירות, בייחוד לאחר שהמרכבה המשיכה את דרכה בכיוון לאורוות, ונגלה לעיני הישמעאלים מעמד האדון ובן-משקביתו המביטים אחרי הרתמה. בעל המשרה הרמה היה כבן ארבעים שנה, או אולי רק בן שלושים-וחמש, ובאמת משכמו ומעלה גבוה כמיגדל — על-כורחו זכר יוסף את ראובן למראה רגליו-כעמודים, שהצטיירו מתחת מלבושו, שלא הגיע עד קרסוליו, והיה שקוף עד שנראו גם שנצות הסינר התלויים; אולם כובד-גוף זה היה שונה בתכונתו מגופו של האח איש-החיל: הואיל והמצרי היה שמן מאוד בכל אבריו ובייחוד בסביבות חזהו, שבלט כגבעתיים מתחת לבוץ-מלבושו העדין והיה מיטלטל לא מעט בשעת הקפיצה המיותרת מעל המרכבה. קטן לגמרי היה הראש ביחסו אל גובה קומתו ושיפעתו,

וצורתו — אצילה; שערך היה קצר, אפו קצר וכפוף בעדינות, פיו נאה, סנטרו מתבלט בחן, ועיניו, בעלות ריסים ארוכים, מביטות בגאווה מצועפת. בעמדו עם בן־המשק בצל התמרים, עָקב במבט של קורת־רוח אחרי הרמכים המתרחקים בפסיעות מתונות.

„משולהבים הם עד מאוד“, נשמע קולו. „ואסר־מין עוד יותר מאשר ואַפּוֹאָאָת. הם התנהגו במשובה, ניסו לברוח. אבל אני הכנעתי אותם.“

„רק אתה יכול“, ענה מוֹנֵת־פֶּאָף. „מפליא הדבר. רכבך, ניתרנאַחית, לא היה מעיז להתמדד עמהם. איש מאנשי החצר לא היה מעיז, כה פראים הם הארמיים. אש זורמת בעורקיהם ולא דם. לא סוסים הם, כִּי־אם רוחית־מוזיקין. אבל אתה משתלט עליהם. הם מרגישים את יד האדון, ואז נשברת משובתם ומודברים הם רצים ברתמה כחפצך. אולם אתה, אדוני, לאחר נצחונך במאבק עם פראותם, אינך מיוגע, אלא כנער אמיץ־לב תקפוץ מתוך מרכבתך!“

בת־שחוק חלפה בעומק זוויות פיו הקטן של פטיפרע.

„מתכוון אני עוד“, אמר, „להשתחוות אחר־הצהריים לסוֹבֵך, לצוד צייד על־פני המיים. צווה ויתקיני הכול לשם כך, אף תעיר אותי בעיתו, באם אתנמנם. בסירה יוכנו מְטוֹת־קלע, וגם רמחים לדקר־דגים. אך שים לבך, שיהיו עמי גם צילצלים, כי הוגד לי, שבזרוע מִי־האפסיים תעה סוֹס־יָאֹר אביר־כות, ונקלע למקום הצייד; וזאת כל שאיפתי היום, רוצה אני להורגו.“

„הגבירה“, השיב המשגיח, ועיניו מושפלות, „מות־אֶם־אָנת, תחרד, אם תשמע על הדבר. אמצא חן בעיניך, בבקשתי, שלא תסתער לפחות על סוֹס־היאור בעצם־ידיך, כי אם תמלא את ידי המשרתים, שיבצעו את הדבר הקשה והמסוכן הזה! האדונית...“

„בכך לא אמצא קורת רוח“, ענה פטיפרע. „בעצמי חפצתי להטיל את הצילצל.“

„אבל האדונית תחרד!“

„תחרד! — האמנם“, שאל, בפנותו כלפי בן־המשק בתנועה פתאומית, „הכל על מכיונו בסדרי הבית? האין פגע ומקרה רע? לא כלום? אי־אלה בני־אדם הם הללו? ניתא, רוכלים נודדים. האדונית — האם לבה טוב עליה? האבות הנעלים, בקומה העליונה — חלימים?“

„סדר ושלום כרצון אדוני“, השיב לו מוֹנֵת־פֶּאָף. „האדונית זכת־החסד, ציוותה לשאתה בשעות הבוקר המאוחרות אל בית רֶעִנ־עֲנֹתִית, אשת אָביר רועי־הבקר אשר לאמון, למען תשנן שם מזמרי אֵל. היא חזרה וציוותה את תֶּאֶפֶס־עֲנָח, סופר בית־ההרמון שיקרא באוזניה אגדות, ובה בשעה הטתה חסדה לנשק את הממתקים, שציווה עבדך להגיש לפניה. ואשר למעלת־כבוד ההורים, בקומה העליונה, הם הזאילו לחצות את הנהר והקריבו קרבן במקדש־המתים של האב־הָאֵל תחומתמס שהתאחד עם השמש*.“ לאחר שחזרו מפאת מערב,

* „שהתאחד עם השמש“ — בלשון המחבר: כעין „השוכבים־אבותי“, או „עיה“.

בילו האחהאחות הרמים ח'ואי ותואי בשלווה ובקדושה, יד ביד, בביתן־הגינה שעל־שפת הבריכה בפרדסך, שם ישבו וחיכו לשעת תשובתך הביתה, עת אשר תוגש ארוחת־היום."

"מותר לך", אמר אדון־הבית, "לגלות גם את אוזנם ולהגיד להם בדרך־אגב, כי יש את נפשי להפיל חלל את סוס־היאור עוד היום: רשאים הם לדעת." "אך צר מאוד", ענה בן־המשק, "שבגלל הדבר הזה יהיו שרויים במורא גדול."

"אין דבר", אמר פטיפרע. — "נראים הדברים", הוסיף ואמר, "שהבוקר התנהלו פה החיים כסדרם, בעוד אשר אני, עגמת־נפש היתה לי בחצר, ורוגו נפל בחלקי בארמון מרימעת." "האם היתה לך —?" שאל מונת־פאף נדהם. "כיצד ייתכן זה, והן האל הטוב בארמון..."

"או שיהיה אדם מפקד־הגדודים", נשמע עוד קול האדון בפנותו לעברו, — וכתפיו הכבדות התפרפרו לו בה־בשעה —, "ורב־טבחים, או לאו. אולם, כשהאדם איננו אלא... ונמצא כזה..." דבריו התעמעמו. בלוויית בן־משק ביתו, שהיה מאזין ומשיב לו חליפות, מטה את גופו כלפיהו אך עוצר מעט הילוכו אחריה, צעד האדון בין טורי המשרתים הזוקפים ידיהם לרום, נכנס בשער והלך לעומת ביתו. אז ראה יוסף את פוטיפר, — כי כך היה רגיל לבטא את שמו בינו לבין עצמו, — ראה את הגדול במצרים, אשר לו נמכר.

יוסף נמכר בשנית, ונופל אפיים ארצה

כי דבר זה התרחש עתה, ח'אמע'ת הסופר הקיפתו, ביצע בשם קצין־הבית את העיסקה עם הזקן, בנוכחתם של שני הגמדים. אבל יוסף כמעט שלא נתן דעתו על מהלך־העניין ולא הפץ לשמוע, עד איזה גובה עלה מחירו, כל־כך נתפש להרהורים וכל־כך היה עסוק ברשמים הראשונים שנמשכו אליו מאישיות אדונו החדש. צווארון הנגוהות וברק הזהב, ודמותו, שהיתה כרסנית ביותר, אך גיאה; קפיצתו מעל המרכבה, ודברי החונף שהשמיע באוזניו מונת־פאף על כוחו ועל אומק־רוחו בחזקת מדביר־סוסים; רצונו, להכריע את סוס־היאור בעצם ידיו בעוד שלא איכפת לו, אם יחרדו מונת־אם־א'נת, אשתו, וח'ואי ותואי, הוריו (והביטוי "לא־איכפת" לא מצה עדיין, ככל־הנראה, את כל עומק משמעותה של התנהגותו); שאילתו הנמהרת לעומת־זאת על־דבר הסדר הבלתי מופרע בבית ועליות רוחה של האדונית; ואף גם הרמים המקוטעים אל עגמת־הנפש, שנפלה בחלקו בחצר, המלים שנפלטו מפיו אגב הסתלקותו: — כל אלה סיפקו חומר ליוסף בן־יעקוב למחשבה של שיקול־דעת מרובה, לבחינה ולניחוש, ומחו עמל בשקט על חקר הדברים, על פירושם והשלמתם, כמחו של אדם המבקש להשתלט במהירות

האפשרית על התנאים ועל הנתונים שבתוכם נקלע באקראי, ואתם הוא צריך להביא בחשבון.

האמנם עתיד הוא לעמוד באחד הימים, כך הילכו מחשבותיו, אצל „פּוֹטִיפֶר” כנהג סוסי? האם ילווה אותו אל זרוע־היאור הדוממת בציד־חשקו? עובדה היא, בין שנאמין ובין שנמאן, כי מיד באותה שעה, כמעט אך הובא לפני הבית, לאחר סקירה ראשונה ומהירה־רב־ת־קשב על הדברים ועל האנשים, היה כבר מהרהר בכך, איך יוכל להגיע, במוקדם או במאוחר, אך מכל־מקום במוקדם־ככל־האפשר, עד האדון, כדי שיעמוד לצידו, עד האיש, שהוא עליון בחוג זה, אם־כי לא עליון בארץ מצרים — ומתוך תוספת זו מסתבר, כי הקשיים הבלתי־צפויים העומדים בדרכו אל המטרה הראשונה והרחוקה עד מאד, לא מנעו ממנו כבר אז מלחשוב על מטרות מרוחקות עוד יותר, מלשוות לנגד עיניו קשרים עם צלמי־דמותו המוחלטים יותר של העליון.

כן היה; אנחנו ידענו אותו. כלום ייתכן, שהיה מגיע אל מקום שהגיע באמצעותן של תביעות קטנות יותר? בארץ תחתיות, שאליה שימשה הבאר פתח כניסה, הוא לא היה עוד יוסף, כי־אם אוסרסיף; ומצב זה, אשר בו הוא האחרון שבתחתונים, אינו יכול להימשך זמן רב. הוא העיף את מבטו מהר על פני היתרונות והחסרונות. מִזְנֵת־כַּאֵף היה טוב. בעיניו נקוו הדמעות למשמע הברכה הענוגה, יעֲזֹכֵי לעיתים קרובות לא היה בקר־הבריאות. גם אהוביאל, הליצן הקטן, טוב היה, נכון ושואף בכל נפשו, כנראה, לעזור לו. דודו היה אויב — כל־זמן שיישאר אויב; ייתכן ויוכל להתגבר עליו. הסופרים גילו את קנאתם בו, הואיל וגם הוא היה כאחד מהם: הרגש־טינא זו — יש לשים אליה לב בזהירות.

כך שקל את הסיכויים הקרובים ביותר, — ושוגים היינו, אילו באנו עמו במשפט בגלל זה וקראנו לו בשם שאפן שפל. לא כך היה יוסף, ולא כך יש לדון על מחשבותיו, אם נדון עליהן כהלכה. הוא חשב והירהר בחובה מעולה יותר. אלוהים שם קץ לחייו, שהיו נסכלים, והקים אותו לחיים חדשים. הוא הוליך אותו על־ידי הישמעאלים אל הארץ הזאת. ודאי שגדולות ונצורות הוא צפה, בדבר הזה כבכל דבר. כי לא יעשה אלוהים דבר אשר לא ימשוך על עצמו גדלות, וחובה היא לעמוד לימינו באמונה, בכל כוחות־הרוח שהוא חלק לאדם, לבלתי הפר חלילה את עצתו על־ידי חוסר־שאיפה שמחמת עצלות. אלוהים המציא לו חלומות, והחולם חייב היה לשמור אותם בלבבו: את חלום האלומות, את חלום הכוכבים; וחלומות כאלה, פחות מהיותם הבטחה, משמשים הם כהדרכה. הם מוכרחים להתגשם כך או כך; באיזה אופן, האלוהים בלבד יודע, אבל הדחתו אל ארץ זו היתה ראשית־מעשה. אולם מעצמם ודאי שאינם עשויים להתגשם, — חייב אדם לסייע להם. אדם החי כמשפט נבואת־לבו או הכרתו, כי דרך של ייחוד צפה לו האלוהים, אין בו חטא שאִפֶּה שפלה, ולא יצדק המכנה תכונתו זו רדיפת־כבוד; כי רדיפת כבוד לאלוהים היא, ושמות כשרים יותר יאים לה.

ובכן, כמעט שלא נתן יוסף את דעתו על מהלך ממכרו השני, ולא איכפת לו, מהו המחיר שהושג תמורתו, — עד כדי כך היה עסוק בעיבוד רשמיו, בנטינוו להיעשות אדון התנאים הנתונים. ח'אמע'ת הקיפת, עם קני הקולמוס מאחורי אוזנו, שהיה מאזן אותם בזריזות מפליאה, שכן יושבים היו כמדובקים, ואף אחד מהם לא נשר, אף-על-פי שהיה האיש מתלבט עד מאוד בשעת המיקוח: בדעתנות מרובה היה עומד על ההבחנה בין „הנצרך“ ובין „מה שאפשר להשתמש בו“, כדי להמעיט את המחיר, בעוד שהזקן יצא לקרב ובפיו ההוכחה הנושנה, הבודקה-ומנוסה: ערך מתנת התמורה צריך למלא את מחסורו לסיפוק מחייתו, למען יוכל לשמש את הבית גם בימים הבאים; ולפי שידע לתאר את ההכרח הזה כדבר המסתבר מאליו לחלוטין, לא עלה כלל על דעתו של הסופר לסתור את הטענה הגורעת מכוח המיקוח. אכן, הוא נתמך על-ידי דודו המלתחן, שהכחיש את קיומן של מידת ה„נצרך“ ומידת ה„ראוי לשימוש“ כאחת, לגבי שלוש הסחורות גם יחד: הבצלים והיין והעבד; לעומתו טען שפסס־בס לזקן, ובקול צירצורו נתן תוקף להריפות-שכלו הננסית ותבע לקנות את אוסרסיף בכל תנאי ובמחיר הנדרש ובלי פיטפוטי צייקנות. ורק באיחור רב וכלאחר-יד התערב במיקוח גם זה המשמש נושא למחלוקת, והביע דעתו, כי מעט הוא בעיניו הסך מאה-וחמישים דָבָן במחירו, וכי מן-הדין שיבואו לעמק השווה ויסקימו לקבוע לפחות מאה-ושישים. גם זאת עשה משום רדיפת הכבוד לאלוהים — וכמובן, גער בו הסופר ח'אמע'ת ברוגזה, באשר הודיע, כי לא ייתכן להרשות לנושא הממכר, שיתערב בדין-ודברים על-דבר מחירו; ולכך שתק והניח לדברים שיתנהלו בלעדיו.

לבסוף ראה, היאך שמופיע פר בן-בקר צעיר, ברוד; אותו ציווה ח'אמע'ת להוליך אל המקום מן הרפת; ומשונה היה הדבר: לראות את ערך עצמו ותמורתו כך, בדמות בהמה העומדת למולו — משונה, אם גם לא מעליב, בארץ זו, אשר בה התודעו רוב האלים בדמות חיות, וסגולות הזהות והסמיכות היו עולות בקנה אחד, וכך טופחו במחשבות בני-האדם.

אגב, הפר הצעיר לא סיפק עדיין את הצורך; ערכו לא היה שקול כנגד ערכו של יוסף, הואיל והזקן סירב להעלות את חשבון תמורתו ממעל למאה- ועשרים דבן, ולכן אנוס היה הצד השני להניח לפניו עוד סחורות שונות: שריון עשוי עור בקר, כמה חבילות נייר-כתיבה ופשתן פשוט, כמה נאדות-יין העשויים משלח-הנמר, וכמות של נתרן להמליח את המתים, חפיסת חכות-דייג ומספר מטאטאי-יד, ואז הגיעו כפות המאזניים המרפרפות לידי עיון-שליקודש תחת עינו הפקוחה של הקוף, דהיינו, בעיקר על-דרך ההסכם והאומד ולא לפי תורת החשבון המדוקדקת; כי בסופו של דבר, אחרי התנצחות על כל פרט ופרט, ויתרו הצדדים על סיום העיסקה באמצעים מספריים, ושניהם הסתפקו בהרגשה, שלא רומו במידה מופרזת. משקל-נחושת שבין מאה-וחמישים ומאה-ושישים דבן, זה היה בקירוב הערך שתמורתו נמכר בנה של רחל — בתוספת שאר זוטות — לפטיפרע, אחד מגדולי מצרים.

תם ונשלם. הישמעאלים מארץ מדיין מילאו את תכלית־חייהם, הם מסרו את זה, שהורד מצרימה בידיהם על פי ייעודם; יכולים הם עתה לנסוע לזרכם, להיעלם בעולם הגדול, — אין עוד צורך בהם. אגב, זקיפות־קומתם לא נפגמה עלידי מצב־עניינים זה, הם נהגו חשיבות בעצמם כאו ותמיד, גם בשעה שטענו את בעירם, ולא ראו עצמם מיותרים בעולם כלל ועיקר. והאם הפץ־לבו של הזקן הטוב ושאיפתו האבהית: לדאוג לאסופי שלו ולמצוא לו קורת־גג בבית ההגון ביותר מכל אשר ידע — כלום לא היה בהם משקל סגולי של כבוד בעולם המידות הטובות, ולוא אף נכון הוא, מאידך גיסא, שהתעוררותו לא היתה, אלא מכשיר ואמצעי בידי מטרות, אשר לא חלם עליהן? מופלא הדבר למדי, שחזר ומכר את יוסף בכלל, כאילו גזירה היא ואין לנהוג באורח אחר, — מכרו בריווח, ש„הניח לו מחייה“, כדבריו, והרגיע רק במידה־כל־שהיא את מצפון־התגרים שלו. אבל ברור, שלא למען הריווח עשה את מעשהו, ואם נבחן את הדבר כהלכה, נראה, כי ברצון רב היה מחזיק את בן־הבאר לעצמו, כדי שישמע מפיו ברכת לילה טוב ויקבל ממנו ריקי־מצות, מאפה ידיו. לא מתוך אהבת־בצע נהג איפוא כפי שנהג, אף־על־פי שהשתדל לשמור על טובת־הנאתו לפחות מן הבחינה המסחרית. אולם, לכאורה, „אהבת־בצע“ — מה משמעה? שאיפתו היתה: לדאוג ליוסף ולמצוא לו קורת־גג טובה בחיים; ועם סיפוק הפץ־לב זה שירת כמו־כן את בצעו, אחת היא, מאיזה מקור הגיע אליו הפץ־הלב.

ועוד זאת — כי יוסף היה נער, שלבו נכון מכל־זכול להידור כבוד החירות, המפיתה נשמת־חיים אנושית בכורח; ולאחר סיום העיסקה, בשעה שהזקן אמר לו: „ובכן איפוא, הספת, או אוסרסיף, ככל אשר תכנה את עצמך, אין אתה שייך לי עוד, שייך אתה לבית הזה, ואשר עלתה במחשבתך, קיימתי“ — גילה יוסף את כל הכרת הטובה המגיעה לזקן, נשק וחזר ונשק את כנף בגדו וקרא לו „מושיעי“.

„שלום עליך, בני“, אמר הזקן, „והיית תמיד ראוי לחסד! התנהג בפיקחות ובאדיבות עם כל האדם, ורסן את לשונך, באם ישיא אותה היצר להתנשא בחטטנות ולגסט את כוחה בהבחנות לא־רצויות בין הדרת כבוד הזיקנה ובין הזיקנה הפלה, — כי בכך מביא אדם את עצמו אל תוך הבור! אתה התברכת במתק שפתיים, וידעת לומר לילה טוב בנעימה עריבה ועוד יתר על־כן, — בסגולתך זו תדבק ושימהת לב הבריות תחת אשר תעורר על עצמך סלידתם, על־ידי בקרנות, כי לא זו תיטיב עמך. הקיצור, שלם עליך! אין עלי להזהיר אותך, שתימנע מן המשגים, שבהם הבאת את חייך אל הבור: מן האימון אשר אָוון ומן הרחב העיוור, — כי בכל אלה נעשתה דעתך פקוחה עקב הנסיבות. לא חקרתי את פרטי הנסיבות הללו, ולא ניסיתי לרדת אל עומק צפונותיך, כי די לי אם אדע, שמרובות הן התעלומות בעולם השואן, ונסיוני ילמדני כי שונות הן האפשרויות המסתברות. אם אמנם כן הדבר, כפי שניבא לי לפעמים לבי על־פי מידותיך וכשרונותיך, ואם יפים היו צפונותיך ושמן ששון נמשחת

בטרם תרד אל בטן הבאר, הנה הוטל אליך חבל־הישע וניתן לך סיכוי ההצלחה. שתשוב ותתרום אל המעלה היאה לך יותר, באשר מכרתיך לאדוני הבית הזה. וש ב, שלום עליך, זו ברכתי המשולשת! כי כבר פעמיים השמעתני את הברכה ואשר שלוש פעמים תוגד — תעז. זקן אני ולא ידעתי, האשוב ואראה איתך עוד. אלוהיך האדון, אשר ידעתי, כי הוא הוא השמש השוקע בגבורתו, ישמורך ויכנן צעדיך, לבל ימעדו רגליך. והיה ברוך!

יוסף כרע על ברכיו לפני האב הזה וחזר ונשק את כנף בגדו, בעוד הזקן מניח ידו על ראשו. גם מאת מיבשם החתן לקח אז הנער המכור ברכת פרידה והודה לו על אשר העלה אותו מן הבור; אחר־כך נפרד מעל אָפר האחיין, ומעל קידר וקידמה בני הזקן, וכמֶן־כן, בצֶרֶה פחות מדוקדקת, מעל בעל־מוהר, העבד נושא הסבל ויופֵא הנער בעל השפתיים התפוחות, שהחזיק בחבל את בֶן־הבקר הצעיר תמורת־ערכו של יוסף. ואז נסעו הישמעאלים, עברו דרך החצר ותחת אכסדרת הכניסה המהדהדת, בה נכנסו לפני כן, אלא שעכשיו צועדים היו בלי יוסף, שעמד וצפה אחריהם, ולא בלי דאבון ומורך בגומת־הלב בגלל פרידה זו ובגלל כל החדש והסתום הצפויים לו פה.

מאחר שנעלמו מעיניו והוא הביט מסביבו כה וכה, ראה, שכל המצרים הלכו איש לעברו, והוא נִתַר שם כמעט בדד; כי זה שנשאר עמו היה רק סֵיעִי־וֹאֵן־נִפְרוֹ־נְתַרוֹחַ־תַּפְעֵא־פְרֵא־מוֹן, הוא אהוביאל טפסר־הלצון, שעמד אצלו, הקופיף האדום יושב על כתפו, מביט אליו מלמטה בחיוך מקומט.

„מה אעשה עתה ואנה אני פונה?“ שאל יוסף.

הגמד לא ענה. הא רק הינהן אליו כלפי מעלה והוסיף להראות אותות שמחה. אולם לפתע הפנה את ראשו בבהלה וציפצף:
„נפול על פניך ארצה!“

ובה בשעה עשה גם הוא כפי המצווה שהשמיע וכבש את מצחו בקרקע, משול כגל קטן המתכדר על בטנו, והקוף הקטן יושב עליו; כי זה הגיב בזריזות על התנועה הפתאומית וירד מהר מעל כתף אדונו הקטן וצנח על גבו, שם רבץ עתה זונבו מזדקר למעלה, ועיניו הסמורות באימה נחרצת הביטו אל המקום, אשר גם יוסף לא נמנע מהביט כלפיהו; כי, אמנם עשה מיד כדוגמתו של אהוביאל, אלא שגם בנפילתו החזיק את מצחו בין כפֵת ידיו המורמות, הגשענות על מרפקיו, למען יראה, מפני מה ומפני מי הוא חת בסגידה.

תהלוכה יצאה מבית־הנשים דרך החצר באלכסון אל־עומת בית האדונים: חמישה משרתים הגורי סינרים וחובשי כומתות־בד צרות הלכו בראש, חמש שפחות ששערן מרפרף הלכו אחריהם, ובאמצע בינותם ריחפה על כתפיהם החשופות של עבדים נזביים גברת מצרית, נשענת אל פרו של מין כס־מסע מוזהב, שראשי חיות פעור־לוע קישטוהו, רגליה משוכלות, והיא מטופחת בתמרוקים, ותכשיטים מתנוצצים בתלתליה המסולסלים, ענק זהב בצווארה, טבעות על אצבעותיה ועגילים על זרועותיה הצחות כשושנים, אשר אחת מהנה — והיא זרוע של צחור ועדנה מרהיבה — השתלשלה ברישול בצד

הכיסא, — ויוסף ראה מתחת לכליל-העדיים אשר לראשה את קר-הפרופילין האישי-המיוחד, שהיה חד-פעמי ומיוחד בייחודו על-אף חותם האופנה הטבוע בו, את העיניים המוארכות בתימרוקת לעומת הצדעים, את האף הפחוס, את הגומות המצוללות בלחיים, את הפה הצר והרך גם יחד, המפותל בין זוויות מועמקות. זאת היתה מות-אם-א'נת, אדונית הבית, הנוסעת אל הארוחה, אשת חיקו של פטיפרע, אישיות הרת-גורלות.